

Gedenkzuil voor W. Bilderdijk

Willem de Clercq

bron

Willem de Clercq en anderen, *Gedenkzuil voor W. Bilderdijk*. M. Westerman & Zoon, Amsterdam
1833

Zie voor verantwoording: http://www.dbnl.org/tekst/cler017gede01_01/colofon.php

© 2017 dbnl

t.o. III

WIL. A. FOX
T. DE KLERK

W. Bilderdijk

Voorberigt.

De gewaarwordingen, welke het afsterven van een' groot man bij zijne tijdgenooten verwekt, tot de nakomelingschap over te brengen, kan niet dan in vele opzigten als hoogst belangrijk beschouwd worden: immers daarin kan men met regt vooronderstellen den wezenlijken staat, waarin geestontwikkeling en zedelijke beschaving zich bij zijn aanwezen bevonden, te kunnen overzien, en zich dus op het ware standpunt te bevinden, zoowel hem als zijnen leeftijd volkomen regt te doen wedervaren.

Deze bedenking vooral was het, welke de uitgevers van dezen bundel aanspoorden, de verschillende gewaarwordingen wegens het afsterven van den onvergelykelijken BILDERDIJK, als het ware, om één punt te verzamelen, en alzoo een juist denkbeeld van den geest van het tijdvak, waarin dit veelomvattend vernuft werkzaam was, tot latere geslachten over te brengen.

Het graf toch heeft in zich zelf iets zoo plegtigs, zoo vreedzaams, dat men, het oog vestigende op hem, die er in te ruste gaat, de kleingeestige twisten, waardoor niet zelden de levenden van elkander verwijderd worden, ver-

VIII

geten moet: binnen deszelfs koele wanden verdooven de bruisende hartstogten, en de stem der verbittering verliest zich in deszelfs achtbare stilte. Hij, die eenmaal de donkere poort is ingegaan, heeft te verantwoorden hetgeen hij in zich zelven was. Zij, die aan dezelve afscheid van hem nemen, mogen alleen beoordeelen, wat hij aan de nakomelingschap overlaat.

Het kon derhalve het oogmerk niet zijn, partij te kiezen tusschen de kampioenen, die BILDERDIJK bevochten, zonder de hoogte, waarop hij stond, te kunnen bereiken, en hen, die met hevigheid zijne gevoelens aankleefden, zonder dezelve te kunnen doorgronden. Eene waarachtige hoogschatting van onmiskenbare verdiensten, van geen' strijd van gevoelens afhankelijk, was de eenvoudige bedoeling. Noch blinde vergoding, noch redelooze verguizing mogt hier beslissen; en het strekt ons tot geen gering genoegen, door dit Werk zelf de bewijzen aan te voeren, dat mannen van karakter, door eene zelfstandige denkwijze geleid, zich noch tot het een, noch tot het ander laten vervoeren, en alleen in gemoede eere geven aan wien eere toekomt.

Niemand in zijne denkwijze te kort willende doen, moeten wij berusten in de terughouding van hen, die geschroomd hebben, in strijd met

de gevoelens van den grooten man te zullen geraken, door zijner nagedachtenis eene openlijke hulde te bewijzen, even als in de verontschuldiging van hen, die het voorwerp boven hunne krachten rekenden. In een en ander ligt eene stilzwijgende bewondering, welke wij dan ook in ieder vooronderstellen, die geene bouwstoffen tot deze gedenkzuil heeft aangebragt. Ieder toch, die zich met eenigen lof in de dichterlijke loopbaan heeft onderscheiden, zal gereedelijk erkennen, dat het voorbeeld van BILDERDIJK hem van den eenzelvigen weg, waarop de vernuften van een vorig tijdvak waren afgedwaald, is teruggehouden; en dat hij in zijne stoute vaart de echte sporen der kunst, door eene angstvallige zucht tot effenheid onkenbaar gemaakt, weder heeft opgedolven.

Wat de Kunsten en Wetenschappen in hem verloren, of liever wat zij bij zijn aanwezen gewonnen hebben, laat zich niet in eene beschrijving omvatten; de tijd alleen zal alle takken en aderen van den weelderigen vloed, welke in zijn zeldzaam vernuft een' oorsprong vond, leeren onderscheiden.

Wij kunnen niet afzijn, onzen hartelijken dank te betuigen aan hen, wier medewerking onze pogingen ondersteunde, en het is ons niet dan ten hoogste aangenaam, in staat ge-

steld te zijn geweest, ter eere van het wonder zijner eeuw, de voortbrengselen der beeldende kunsten met die der fraaije letteren te vereenigen.

Hun, wier bijdragen wij, na er ernstig over geraadpleegd te hebben, niet geraden hebben kunnen vinden te plaatsen, zeggen wij niettemin dank voor hunnen goeden wil; zij mogen daarom echter niet ontmoedigd worden, maar bedenken, dat men juist niet allen aanleg mist, schoon men ook in een onderwerp, als dit, niet gelukkig geslaagd mogt zijn.

De Bijlagen, ons door de vriendelijkheid van den Hoogleraar TIEDEMAN medegedeeld, zullen, zoo wij vertrouwen, niet ongevallig wezen.

Wij eindigen met den wensch, dat ook de uitvoering van het Werk eenigen bijval zal mogen vinden; en het zal de streelendste voldoening voor ons zijn, iets waardig aan het voorwerp onzer bewondering te hebben mogen bijdragen.

DE UITGEVERS.

Blüht in ew'ger Jugend uns dein Name;
Wirst du selber nimmer untergehn.
Sänger sterben nicht. Wie Lenzessaame
Keimt und grünt bei lauem Westeswehn;
Also steigt bei Weltenodems Hauche,
Aus der Asche, aus dem nicht'gen Rauche,
Sängerleben auf zu bess'rem Sterne;
Und Verlass'ne weinen in der Ferne.

FRIEDRICH LINDEMANN.

Verklaring der Titelplaat.

De ONSTERFLIJKHEID bekroont het *lijk*
 Van Hollands wonder, BILDERDIJK,
 Wien 't *licht*, uit hooger sfeer gedaald,
 Met onuitdoofbren *glans* bestraalt.
 Der Helden ZANGGODIN betreurt
 Den Dichter, aan haar liefde ontscheurd.
 Wien, eerst bij 't scheiden van de ziel,
 Alceus forsche *luit* ontviel.
 Haar ZUSTREN griffen op den muur
 Zijn' *naam*, die eeuwen tart in duur;
 Terwijl de lijkhulde in 't gewelf
 Gesproken wordt door PALLAS zelv'.
 't Gevleugeld ROS, dat, dag en nacht,
 Naar Pindus top den Zanger bragt,
 Ziet vruchtloos naar een' ruiter om.
 De TIJD ontsluit het heiligdom:
 En heinde en verr' galmt overluid
 De FAAM des Dichters glorie uit.

J. VAN LENNEP.

L. Moretti, del.

J.B. Tiliat van Elven, sculp.

[Mengelingen]

Eenige wenken omtrent *de dichterlijke loopbaan* van **W. Bilderdijk.**

Door W. de Clercq.

Eenige wenken omtrent de dichterlijke loopbaan van W. Bilderdijk.

In het midden der woelingen, die na de dagen van Julij en Augustus 1830 de Europesche wereld deden schudden, en alles, wat zeker scheen, aan onzekerheid blootstelden, verloor ook de letterkunde twee harer schitterendste sieraden; twee mannen, die, schoon uit ongelijke beginselen handelende, ofschoon verscheiden in gaven en lotbedeeling, de oogen hunner tijdgenooten op zich hielden gevestigd. Duitschland, namelijk, bezat niet langer zijnen GOETHE, nog in zijne grijsheid, op zoo vele wijzen, door geheel het letterkundig publiek vergood, en ook onze BILDERDIJK legde, na zoo vele worstelingen, na zoo vele miskeningen, het moede hoofd ter ruste neder. Om de over-

blijfsels van den eersten vereenigde zich alles, wat menschelijke lof en eere geven kan; klokgebrom en paradebed, ja zelfs eene plaats in den grafkelder der vorsten, viel hem ten deel, terwijl om de nederige lijkbaar van BILDERDIJK zich alleen eenige vrienden geschaard hadden, die meer nog den door Gods genade in Christus geregtvaardigden zondaar, dan den vereeuwigden dichter, indachtig wenschten te zijn. Beide met groote gaven uitgerust, is hun lot verschillend geweest. De een had den geest der eeuw, waarin hij leefde, als een bekwaam schilder op het paneel overgebracht, en drukte zijne eigene individualiteit slechts in zoo verre uit, als met de poëtische omkleeding overeenkwam; de andere was gedurig in den strijd tegen de hoofdstrekking dezer eeuw ingewikkeld, en door weinigen erkend, oogstte hij slechts den haat en de afkeuring van de meeste zijner tijdgenooten in.

Het is geenszins mijn voornemen, om alhier BILDERDIJK met eenige volledigheid in zijne eigenaardigheid te schilderen. Er zijn standbeelden, die eerst op eenigen afstand beschouwd moeten worden, en die afstand ontbreekt ons nog, wanneer men van den man spreken wil, met wien zoo weinigen, zelfs met opzigt tot zijne schriften, kunnen zeggen geheel bekend

te zijn. De tijd is nog niet rijp, om in dezen de kern van hoogere wijsheid van het kaf van menschelijke zwakheid te kunnen scheiden. Die tijd zal komen, en naar mate de omstandigheden zich meer ontwikkelen, zal ook BILDERDIJK beter begrepen worden. De eigenlijke man van genie wacht zijne regtvaardiging van den tijd, daar het zijn lot is, om steeds zijne eeuw vooruit te zijn, en door dezelve niet naar waarde erkend te worden.

BILDERDIJK was voor velen een raadsel, voor meer nog een steen des aanstoots. De toongevers der eeuw ergerden zich dáaraan, dat zij in iedere wetenschap denzelfden BILDERDIJK weder als een krachtig bestrijder van hunne gevoelens ontmoetten, en men schreef alleen aan eene willekeurige dwarsdrijverij datgene toe, hetgeen uit het ééns door hem aangenomen beginsel voortvloeijen moest. Veel persoonlijke wrok voegde zich bij dit alles, veel verontwaardiging over de bittere schaal, waarin de voedende kern dikwijls door onzen dichter werd voorgediend. Wat in BILDERDIJK overdreven was, werd, van mond tot mond met de daarbij behorende verfraaijingen en vergrootingen overgaande, bijna onkenbaar. In boekbeoordeelingen werden alle zijne gevoelens in het hatelijkste daglicht gesteld, en

vele plaatsen, uit haar verband gerukt, ten bewijs aangehaald. De vereeniging van dit alles was oorzaak, dat de naam van BILDERDIJK den schrik verspreidde, gelijk een nachtspook, dat alle vreugde en opgeruimdheid verjaagt, en dat de met zoo veel regt beroemde man zeker het meest beoordeeld werd door degenen, die hem het minste hadden gelezen.

BILDERDIJK levert van zoo vele kanten een voorwerp van bewondering en onderzoek op, dat velen hunne gevoelens over hem zullen kunnen uiten, zonder het onderwerp uit te putten. Ik wilde dan ook hier alleen eenige wenken geven omtrent de loopbaan, die hij als dichter in onze letterkundige geschiedenis vervulde. In deze toch bekleedt BILDERDIJK eene bijzondere plaats. Gedurende bijna vijftig jaren wijdde hij aan haar zijne onafgebroke werkzaamheid. Hij besloot de letterkundige geschiedenis der 18de eeuw, en opende te gelijk eenen nieuwen tijd in de 19de. Staande in het midden van dichters, die meer of min het gewrocht van hunnen tijd waren, was hij geheel origineel in het beginsel, hoewel hij, gelijk vele groote mannen van vroeger' tijd, niet schroomde, om, met de meesterachtigheid van het genie, zich dikwijls het werk van vreemden toe te eigenen, doch zulks nimmer,

zonder daarop zijnen oorspronkelijken stempel te drukken.

In geene letterkundige geschiedenis ontbreekt het aan dichters en prozaschrijvers; schaarsch is echter de verschijning van zoodanige mannen, in welke zich het geheele leven hunner natie afspiegelt. Portugal vindt de herinnering aan zijne vroegere grootheid, ridderlijkheid en geestbeschaving geheel in zijnen CAMOENS terug. Wie het Fransche ongeloof met al den glans van het vernuft en de wuftheid eener afgrijsselijke ligtzinnigheid vereenigd wil zien, zal dit alles in den enkelen VOLTAIRE kunnen wedervinden. Driemaal genoot Nederland den zegen, zulk eenen volks-representant, doch in eenen beteren zin, in zijne letterkunde te zien optreden, namelijk in de 13de eeuw in MAERLANT, in de 16de in CATS, in de 18de in BILDERDIJK. - De eerste van dit driemanschap is reeds bij velen vergeten; de tweede wordt nog algemeen in zijne waarde erkend; den derden zal menig een, wien deze bladeren in handen vallen, niet als zijnen vertegenwoordiger willen erkennen: doch BILDERDIJK, gelijk gezegd is, heeft zijne regtvaardiging te wachten, en veelligt is dezelve niet verre meer verwijderd.

Om den invloed, dien BILDERDIJK op onze letterkunde had, met meer juistheid te kunnen

beoordeelen, moeten wij eerst de achttiende eeuw nog weder in ons geheugen terug roepen. - Na den vrede van Utrecht heerschte er een gedurende vele jaren onafgebroken vrede; doch wat kan, zoo lang het verderf van het menschelijk hart niet genezen is, een vrede anders zijn, dan voorbereiding tot nieuwe oorlogen? En was het niet de oorlog tegen erkende waarheden en bestaande magten, die onder de schaduw van dezen olijfboom werd toegerust? was het niet het gift van Fransche ligtvaardigheid en Engelsche twijfelzucht, dat gedurende denzelfden ook meer en meer in ons Nederland verspreid werd? De naderende strijd liet zich ondertusschen niet vermoeden. Alles scheen ingesluimerd, en de arbeid van twintig jaren over eene vertaling van den *Telemachus* toont genoegzaam aan, hoe, terwijl er eenige quartijnen vol gerijmd werden, de dichtkunst minder bij eenen vlietenden stroom, dan bij een doodsch ijsveld te vergelijken was. Dichters van wezenlijke verdienste, de VAN HARENS, VAN MERKEN en anderen, trachtten een nieuw leven in deze doode vormen te brengen; doch dat was niet het werk van eenen dag, en het waren enkele starren aan eenen duisteren hemel. Niet tevreden met den schat van middelmatige dichters, die er in iedere stad gevonden wor-

den, zocht men dat aantal door de vereeniging in genootschappen, ja zelfs door de aanmoediging van kweekelingen, nog steeds te vermeerderen. Het schaven en polijsten der rijmregelen werd hoofdzaak, en het onderwerp was hetgeen waarop het minst gelet werd. In zulk eenen tijd, onder zulke keurmeesters, vielen de eerste dichtproeven van BILDERDIJK; hij zelf heeft het prangende dezer banden op eene treffende wijze afgeschilderd.

Dat men eenen nieuwen, meer gewigtigen tijd te gemoet ging, gevoelde een ieder, en toch, terwijl er tooneelen van moord en verwoesting toebereid werden, bleef er in de letterkundige wereld nog eene beuzelachtigheid heerschen, die ons thans verwondert. Uit den geest van de eeuw van LODEWIJK XV, in welke ligtzinnigheid en weelde alom zegevierden, laat zich dit alles gedeeltelijk afleiden. Ook in andere Landen had die geest zijnen invloed uitgebreid, en welke ook de tegenstand was, dien het ernstig en deftig karakter der Nederlanden hiertegen opleverde, hetzelve had niet geheel daaraan kunnen wederstaan. Veel goeds was er bij ons ondermijnd geworden, en toen nu nog de vrijheidsgeest uit Frankrijk overwaaide, sleepte hij bijna geheel het nieuwe opkomende geslacht mede, daar hij de afbreking

van het bijgeloof van den eenen kant, en de verwezenlijking van de gouden eeuw der wijsgeeren aan de andere zijde, beloofde. Bijna ieder, die genie en smaak bezat, en dat aantal vurige gemoederen, die het tegenwoordige verachten en al hunne geestdrift op de toekomst gerigt hebben, schaarde zich aan de zijde der omwentelings-gezinden. Slechts weinigen zagen op het beginsel, en onder deze weinigen behoorde BILDERDIJK. Doch deze BILDERDIJK zelf, hij, die eens de eeuw ontleden en bestrijden moest, was ook nog in vele banden gevangen en gekneld, en er waren schuddingen en verguizingen, er waren de grievendste rampen en eene onverdiende ballingschap in de bedeelingen Gods noodig, eer BILDERDIJK toebereid was geworden om pal te staan als een stevige dam, waarop zoo menig stortvloed van tijdsbegrippen moest afstuiten.

In de letterkundige loopbaan van BILDERDIJK vertoonen zich, om dus te spreken, drie voornamelijk tijdperken, welke elkander opvolgen.

Het *eerste* strekt zich van zijne intrede in de letterkundige wereld tot op zijne ballingschap uit. Reeds hier toont hij zich dichter; doch nog veel heerlijkts moest zich bij hem ontwikkelen. Het gekunstelde der Fransche school heerscht nog in vele opzichten bij hem.

Een vreemde tooi is hier en daar niet te miskennen. De Godsdienst van Jezus wordt in deze gedichten vereerd; doch de eigen kracht staat nog dikwijls op den voorgrond, en het *ik* heeft de diepte van zonde en eigen verderf nog niet leeren erkennen. Dit tijdperk zoude men het *erotische* kunnen noemen.

Een tweede tijdperk openen de twee schoone bundels, de *Nieuwe Mengelingen* genaamd, als een voorportaal, dat ons eene nieuwe wereld in het gemoed van den dichter doet kennen; de zedelijke en dichterlijke vermogens vertoonen zich hier op eene grootere schaal. Nu was BILDERDIJK in staat om eene *Ziekte der Geleerden* te vervaardigen, en het plan van den ondergang der eerste wereld te omvatten. Deze kracht, die vooral onder de regering van LODEWIJK zich het meest ontwikkelde, werd, wel is waar, geknakt door de rampen, die de afstand van dien Vorst voor den dichter ten gevolge had; doch dezelfde gloed straalde nog in vele der later uitgegevene bundels, waaronder vooral de *Affodillen*, door. Het waren de voortbrengsels van dien tijd, die het meest den dichterlijken roem van BILDERDIJK in Nederland hebben gevestigd. Ook in deze werd het Christendom vereerd, maar, om dus te spreken, meer buiten den dichter, meer als een beginsel

in de wetenschap, minder als de bron der geheele omkeering van het hart. Dit tijdperk laat zich derhalve met eenige eigenaardigheid met den naam van het *poëtische* en tevens ook met dien van het *wijsgeerige* bestempelen.

Het derde tijdperk, eindelijk, begint in de latere bundels, waarvan *Wit en Rood* de eerste is, en die eenen overgang tot een nieuw tijdvak uitmaken, in hetwelk de persoonlijkheid des Dichters zich weder meer begint te vertoonen, waarin van den eenen kant het Evangelie meer leven in de ziel wordt en aanleiding tot de heerlijkste uitstortingen geeft, terwijl van den anderen kant ook het meer afstootende in BILDERDIJK zich hier zoo veel krachtiger ontwikkelt, en wij van den eenen kant de hallels van eenen geloovige toejuichen, en, op weinige bladen afstand, staatkundige en letterkundige onderwerpen, meestal met waarheid, doch daarbij met grievende bitterheid, behandeld worden; gelijk men daarin ook verzen aantreft, in welke eene betreuenswaardige onkieschheid heerscht. In deze rij vindt men de *Krekelzangen*, de *Rotsgalmen*, enz. Men kan derhalve dit tijdperk het *gispende*, doch tevens met niet minder waarheid het *Christelijke* noemen. Wij vinden hier den *strijd*, zoo als hij in het hart van ieder Christen

plaats heeft, die de worsteling van goede en booze gedachten in de ziel kent; doch met eene opregtheid, welke weder aan BILDERDIJK eigen was, wilde hij zich geheel wedergeven gelijk hij zich gevoelde, en de bladen zijner bundels getuigen van die inconsequentie van het menschelijke hart, welke de meesten diep in den boezem trachten te begraven en voor het menschelijke oog te verbergen.

Deze drie tijdperken wilde ik kortelijk doorloopen.

BILDERDIJK begon met *Prijsverzen*, de liefhebberij zijner tijdgenooten, en waarin men reeds den man erkent, die zich aan den eentonigen dreun der toenmalige Alexandrijnen zocht te ontheffen. In zijne volgende stukken, de *Deukaliön en Pijrrha* en de *Vertogen van Salomo*, heerscht reeds eene meerdere losheid; doch het zijn nog alle lentebloesems, die echter eenen vruchtbaren zomer beloofden.

Indien men thans de *Verlustigingen* en de *Roosjes* openslaat, zal men daarin eene poëzij ontwaren, bijna even verschillende van hetgeen wij thans verlangen, als de kunstige poëzij van DORAT bij die van LA MARTINE afsteekt. De dichtkunst, gewoon in onze dagen, om den zegen des huwelijks of de genoegens der kinderkamer te bezingen, zweeft hier nog onder

de Cynthia's der Ouden rond, en er heerscht eene vrijheid, welke bij eenen tegenwoordigen dichter afkeuring zoude verwekken. Veel gekunstelds vindt men hier, en zelfs in de *Odilde*, waarin het waarachtige gevoel van den dichter spreekt, is hetzelfde toch op vele plaatsen met meer overdrijving dan waarheid uitgedrukt.

Eene nieuwe bron voor de Bilderdijsche poëzij leverde de vertaling der Gedichten van OSSIAN, en niet alleen de *Fingal* werd geheel vertolkt, maar alle de deelen der *Mengel-poëzij*, in dien tijd uitgegeven, bevatten stukken uit dien dichter, of misschien uit MACPHERSON; dit vraagstuk toch over de echtheid der poëzij van OSSIAN schijnt nog onbeslist, ofschoon de laatste onderzoekingen het gevoelen van hen, die de onechtheid dezer gedichten beweren, meer en meer schijnen te bevestigen. Hoe heerlijk ook de versbouw van BILDERDIJK is, hoezeer ook deze gedichten van OSSIAN eenen tijd lang eenen algemeenen indruk maakten, overal talrijke vertalers vonden, en zelfs NAPOLEON onder hunne bewonderaars telden, het kleed onzer Alexandrijnen gaf minder aanleiding, om het eigenaardige van deze stukken te doen uitkomen dan het proza van MACPHERSON, of zelfs de rijmlooze maat van VAN DE KASTEELE. Dit Ossianische tijdperk strekte echter vooral

dáárin ten zegen, dat het onverdeeld gebruik van den Romeinschen Godenhemel en van die Mythologische vormen, welke in onze poëzij zulk een onbepaald gebied voerden, hierdoor bij de dichters en lezers eenigzins uit den smaak geraakten.

De vroegste *Mengelingen, Poëzij*, enz. leverden echter reeds talrijke blijken op van den geest, die BILDERDIJK bezielde; de kracht der versificatie was toenemende. In vele huisselijke stukken begon hij eenen toon des harten aan te slaan, die van de vroegere stijve bruilofts- en verjaargedichten zoo zeer verschilde, en waarin hij naderhand door TOLLENS, SPANDAW en anderen met zoo veel geluk werd gevolgd. In de Romances bragt hij eene levendigheid, in onze letterkunde vroeger nog weinig bekend.

Niettegenstaande alle deze voortreffelijkheden, echter, zijn er vele schoonheden, die ons in den lateren arbeid van BILDERDIJK wegslepen, en waarvan men in deze bundels nog geen spoor vindt. Men ontmoet hier nog niet die diepere inzichten in het bestuur, der menschelijke gebeurtenissen, dat zien der heerlijkheid Gods in Christus, die worsteling van den innerlijken mensch. Ware hier de levensdraad van BILDERDIJK afgesneden geweest, men zou

hem met roem in onze letterkundige geschiedenis bedacht hebben; doch hij zou aldaar geenszins uitgeblonken hebben als eene star van de eerste grootte. Er moest eene gebeurtenis plaats hebben, welke hem geheel aan zijnen stand en aan zijne betrekkingen, ja aan zijn Vaderland ontrukte, die hem door de diepte der vernedering deed doorgaan, en hem geheel konde leeren kennen, wat er in den mensch omgaat. Deze gebeurtenis was zijne na de omwenteling van 1795 plaats gehad hebbende uitzetting. Hij zelf heeft in zijne *Echte Stukken* de acten van die zonderlinge gebeurtenis doen afdrukken, welke genoegzaam bewijzen, hetgeen de Geschiedenis op zoo vele bladzijden leert, hoe onverdraagzaam veelal diegenen zijn, die, onder het voorgeven van verdraagzaamheid, zich in het bewind hebben weten te dringen.

In de *Nieuwe Mengelingen* (1806) zien wij den kalmen vloed tot eenen bruischenden stroom aangegroeid. Deze twee deelen leveren eene Encyclopedie op, van hetgeen het Genie van BILDERDIJK tot meerdere rijpheid, onder het loeijen der stormen ontwikkeld, thans vermogt. Het eerste deel is geheel aan Godsdienstige beschouwingen gewijd. Het was eene stoute proeve, om onderwerpen van zoo veel ernst en verhevenheid op eene krachtige en tevens be-

vallige wijze te behandelen; doch, hoezeer niet overal hierin evenzeer geslaagd, zijn het vers *aan de Joden*, en zoo vele andere, rijk in de treffendste denkbeelden. De lierzang *aan Europa*, naar HORATIUS gevolgd, opent een geheel nieuw tijdvak in de geschiedenis van den Nederlandschen Lierzang. Het zijn hier niet meer de eentoonige coupletten van de uit Frankrijk nagevolgde Ode: het is alles nieuw. Nieuw was ook die rijkdom van dichterlijke denkbeelden, die majesteit en teederheid onzer taal, welke in het tweede deel dier *Mengelingen*, in *Assenede, de Marokkane, 's Levens Beker*, enz. gevonden wordt. In eenen bijna gelijktijdig uitgegevenen bundel vinden wij de schoone Romance van *Urzijn en Valentijn*. Het talent des dichters, zijn penseel om dus te spreken, had nu deszelfs volmaaktheid ontvangen.

De kunstenaar, die in Rome den Torso aanschouwt, bewondert het meesterstuk, en het is hem, ofschoon hij een fragment aanschouwde, alsof hij den geheelen Hercules gezien had: zóó moeten de vijf zangen van den *Ondergang der eerste wereld* ons toonen, wat BILDERDIJK als Episch dichter had kunnen schenken. Hoewel eerst later (1820) in druk verschenen, behooren deze verzen toch tot zijnen krachtigsten poëtischen bloei, en heeft hij zich zelven

naderhand onbekwaam verklaard, dit gedicht af te werken. Daar hij zelf het gissen naar den verderen loop van hetzelfde voor eene vergeefsche moeite verklaart, zoude het weinig baten daarnaar te vorschen; maar elk beminnaar der vaderlandsche letterkunde zal moeten erkennen, hoeveel hier verloren is gegaan. Ondertusschen behoort dit gedicht niet onder die werken, welke zijnen roem bij het publiek het meest hebben gevestigd. Weinigen hebben het genoegzaam herlezen, om zich geheel in de wereld van den dichter te kunnen verplaatsen. En hoe kan men dezen toch beoordeelen, zoo lang men buiten zijnen tooverkring blijft, en alleen een koel aanschouwer is? De grond daarvan ligt bovendien ook dáárin, dat onze leeftijd niet Episch is: of hebben niet de meer naar de phantasie, dan naar waarheid geschetste beelden van BYRON en MOORE bij ons de voorkeur verworven boven de meer naar de natuur en geschiedenis geteekende helden van BILDERDIJK? Men vond deze te materiëel, de gevechten te veel herhaald, en verlangde meer in de poëzij, die men vooral als spel der verbeelding beschouwt, dat kittelende en de zinnen streelende der beide voornoemde Engelsche dichters, of de philosophische beschouwing des levens van

GOETHE in zijnen *Faust*. Bij BILDERDIJK echter bestond het poëtische niet om eene wereld te scheppen, zoo als zij nimmer bestaan heeft, maar dáárin, om, in hetgeen onder het gebied der zinnen valt, waarheid weder te geven, en het bovennatuurlijke alleen te zoeken in de invoering der geestenwereld; en de triumpf van zijn genie zoude bestaan hebben in die ordening van het geheel, en die zamenstemming van al de bijzondere gedeelten tot een enkel doel. Als dichter had BILDERDIJK steeds een volkomen helder denkbeeld van de zaken, die hij wilde voorstellen. Het waren geene gedachten in nevelen of wolken gehuld, waarbij zoo veel aan de verbeelding van den lezer wordt overgelaten; het was veeleer eene bepaalde voorstelling, waarbij aan de bedoeling niet getwijfeld kon worden, en de vastheid van zijn letterschrift was het beeld dier klaarheid, waarmede hij zijne inzigten ook in het kleed der poëzij ontwikkelde. Voor het nageslacht zal zeker dit fragment niet het minst belangrijke gedeelte van BILDERDIJKS gedichten zijn, en nog wel eens het verlangen doen ontstaan, dat er eenige zangen meerder van dien Epos tot hetzelfde mogten overgebracht zijn; doch de uitnemendheid van Holland, in zoo vele opzigten, schijnt

altijd onder eenen zekeren sluijer verborgen te moeten blijven, en wij zouden er ons misschien te veel op verhoovaardigen, indien wij op eenen Nationalen Epos hadden kunnen roemen.

BILDERDIJK stond niet minder in de volle kracht van zijn dichtvermogen, toen hij de hand aan de lier sloeg, om een onderwerp te behandelen, dat zoo weinig voor eene dichterlijke behandeling scheen geschikt te zijn. Ik bedoel hier de *Ziekte der Geleerden*. Als een offer voor de ramp van Leyden, ten gevolge van eene talrijke intekening gedrukt geworden, werd het zeker meer dan de vroegere Werken van den Dichter verspreid, en echter, het was meer geschikt om bewondering te verwekken voor het overwinnen van zoo vele moeilijkheden, dan om weg te slepen. Het onderwerp zelf was niet uitlokkend. De verschrikkelijke kleuren, waarmede de rij der zieken, die de arme geleerden folteren, wordt afgemaald, schijnt den gezonden eene poëtische vinding, en vervult daarentegen dengenen, die iets van dit lijden door ondervinding kent, met schrik en ontzetting. Hoe goed het ook met de genezing, die hier voorgesteld wordt, gemeend zij, men zal echter moeten bekennen, dat derzelver beschrijving niet zeer geschikt is, om den indruk, door de schilderij van zoo vele

pijnen en kwalen, zoo meesterlijk voorgesteld, weder weg te nemen. Hoewel hier de naam van Godsdienst en Christendom gevonden wordt, zoo mag men niet ontkennen, dat men naar eenen helderder straal van dit licht zoude verlangen, om dezen duisteren nacht op te helderen. Had BILDERDIJK toen reeds geleerd, Christus in alles als kracht en troost te kennen, zoo als wij mogen vertrouwen, dat bij hem in latere dagen het geval was, hij had van dien troost kunnen spreken, die ook den angst van zulk een' kamp, als hier beschreven wordt, kan verzachten. Misschien had dan ook eene meer troostrijke voorstelling dan die van den moord van PELIAS door zijne dochters het gedicht kunnen besluiten. Wie echter het genie wil zien zegevieren over de moeilijkheden van zijn onderwerp, wie onze taal in hare geschiktheid om zich tot iederen vorm te plooijen, wil leeren kennen en haar wil leeren liefhebben, die zal zeker de *Ziekte der Geleerden* niet onbevredigd nederleggen.

Tot dezen tijd behooren ook de *Treurspelen* van BILDERDIJK, ten minste de *Floris de 5^e*, naderhand door *Willem den 1^{en}* en den *Kormak* gevolgd. Reeds vroeger had hij den *Edipus* van SOFOCLES nagevolgd. Men moet BILDERDIJK minder als een opzettelijk treurspeldichter

beschouwen, dan als den man van genie, die toonen wilde, wat hij ook in dit vak vermogt. In het treurspel was hij ook oorspronkelijk en leverde eene historische uiteenzetting, die hoogst merkwaardig was, en waar alles tot een geheel behoorde, dat diep doordacht was. Deze soort van schoonheden was echter minder voor het groote publiek geschikt, waaronder er zich vele bevonden, die, ten gevolge hunner historische kennis, de partij van Woerden en Velzen tegen Floris den 5^{en} en die van Ada tegen Willem den 1^{en} vermeenden te moeten nemen. Zijne treurspelen missen over het algemeen die treffende tirades, waaraan men in navolging der Franschen gewoon was, en die geschikt waren, om de kunst des tooneelspelers te doen schitteren. Ondertusschen zal een verder onderzoek steeds meer bewijzen, hoe diep BILDERDIJK ook in het leven der Geschiedenis was ingedrongen, en van dien kant zullen zijne twee Vaderlandsche stukken steeds merkwaardig blijven. Waarom hij in den *Kormak* de alom bekende geschiedenis van Ulysses op zulk eenen vreemden bodem, als die van het oude Schotland, verplaatst, is mij nooit duidelijk geweest.

In het midden van zijne oorspronkelijke werken, die elkander met zulk eenen spoed

opvolgden, had BILDERDIJK ook als vertaler zich met roem onderscheiden. Zijne eerste proeve van grooten omvang was de *Fingal*, waarvan ik reeds sprak. Sedert had hij te Brunswijk, onder den naam van *het Buitenleven*, den *Homme des champs* van DELILLE, die toen ter tijd grooten opgang maakte, en naderhand zoo geheel vergeten is geworden, vertaald. Bij den eersten opslag moet het zonderling schijnen, dat iemand van het genie van BILDERDIJK zich kon verledigen een geheel dichtstuk van DELILLE te vertalen; doch BILDERDIJK, bij wien de uitstorting van zijne denkbeelden in verzen meer nog behoefte dan keus was, schiep er nu en dan behagen in, om met de meerdere verhevenheid van zijn talent, met de meerdere kracht en rijkdom der taal, die hij zoo heerlijk wist te behandelen, de gedichten van anderen over te brengen en hun te doen zeggen wat zij gezegd hadden, of dikwijls, wat zij naar zijn oordeel hadden moeten zeggen, terwijl hij de oorspronkelijke dichters veel eer als onderdanen, dan als voorbeelden behandelde, en dikwijls er zich in vermaakte, om hunne gebreken in zijne noten op eenen scherpen toon te hekelen. Dit lot viel DELILLE niet alleen te beurt, maar ook POPE, wiens *Essay on man*, nog algemeen ge-

lezen in den tijd onzer Vaderen, ook weder door de voortbrengselen van eenen lateren tijd verdrongen werd. Later wijdde hij nog eenen geheelen bundel aan de hymnen van *Kalimachus*, en aan stuksgewijze navolgingen van verschillende anderen. Men moest eene dichtader bezitten, zoo onuitputtelijk als die van BILDERDIJK, om geene letterkunde onaangeroerd te laten, en om van alle kanten zegepalmen voor den Vaderlandschen dichtroem te veroveren. Nu eens gaf hij de weelderigheid en diepte des gevoels van den Arabischen heldenzang in den *Ibn Doreid* weder; dan schonk hij de kernachtige wijsheids-lessen van SADI; dan had hij het geduld, om zelfs uit onze eigene taal, om dus te spreken, te vertolken, en den geheelen *Hertspiegel* van SPIEGHEL over te werken. In den zoo geheel oorspronkelijken *Muis- en Kikvorsch-Krijg* toonde hij, hoe zijn vernuft met alles wist te spelen, en hoe hij zich in zijne poëzij evenzeer vereenzelvigen kon met eene snappende muis of een' opgeblazen kikvorsch, als met den Voorzoon uit het Paradijs, den minnaar van Elpine, die de Engelenwacht van Eden trotseert.

Deze opmerking zal men, naar ik vermoede, moeten toestemmen, dat BILDERDIJK gelukkiger is in de vertaling van die dichters, die eenige

sieraden noodig hebben, en eenige ondersteuning vereischen, dan in die, welke, gelijk HOMERUS en HORATIUS, geen' geleerden glans behoeven: wanneer hij gene vertaalt, is hij een heerlijk en wegslepend dichter; doch minder gelukt het hem, de eenvoudigheid van den goeden HOMERUS, de kernachtige fijnheid van den Romeinschen Lierdichter over te storten. Ten bewijze daarvan moge *Ulysses t' Huisreis* en *Ulysses Hellevaart* verstreken, in de *Najaarsbladen*, die de rij openen van eenige der meest geliefde bundels van BILDERDIJK, waarin ik echter iets veel meer gezwollens, iets minder zakelijks, dan in zijne latere poëzij, vinde. Hoewel iedere bundel den stempel van den grooten Bard draagt, zoo is zijn toon ten uiterste verscheiden, en wanneer men de *Bloemtjens*, de *Nieuwe Mengelingen*, de *Najaarsbladen* en de *Voet in 't Graf* naast elkander legt, zal deze verscheidenheid in het oog vallen. Hoewel BILDERDIJK met zijne denkbelden en den vorm, waarin hij dezelve uitdrukt, niet wel zonder vijanden kon blijven, en ook nimmer van hunne aanvallen bevrijd bleef, was echter zeker het tijdperk van de *Ziekte der Geleerden* af, tot aan de *Krekelzangen*, datgene, waarin zijn roem als dichter het meest gevestigd scheen, en hij het meest gelezen werd. In

dien tijd las hij nog zijne gedichten voor op de spreekgestoelten van verscheidene Genootschappen te Amsterdam, en was eenigzins aan het hoofd geplaatst dier letterkundige wereld, tegenover welke hij naderhand meer in eene vijandelijke houding stond. Wij vinden toen nog hulde, dáár, waar hij naderhand gisping uitdeelde, en wie de *Dichthulde aan Amsterdam* in 1808, in de *Najaarsbladen*, met den schoonen lierzang *aan Amsterdam*, in de *Navonkelingen*, vergelijkt, zal duidelijk deze opklimming erkennen, doch tevens ontwaren, dat de kracht zijner poëzij niet afgenomen was. *Mijne Geboortebestemming* en de *Vaderlijke Bruiloftsvermaning* in deze Bundels zijn hoogstgewichtige stukken voor de levensgeschiedenis van BILDERDIJK. De *Starrenhemel* toont, hoe een dichter alle onderwerpen dienstbaar kan maken aan de hem verleende gaaf. De *Uitstorting van 't Hart* bewijst, hoe BILDERDIJK met al zijne gaven de regte uitstorting van het gebroken hart toen nog niet kende, en door al deze bundels heen, heerschte nog de strijd tusschen den Stoïcijn, die het lijden trotseert, en den Christen, die dit uit Gods hand ontvangt. Eerbied voor Jezus, ijver voor de waarheid, dit vinden wij hier overal; doch het woord van genade wordt nog zelden uit-

gesproken, en dat toch is de éénige sleutel van de wereld, in en buiten ons.

De *Winterbloemen*, in 1811 uitgegeven, behooren tot dezelfde soort van gedichten, doch toonen minder de individualiteit van BILDERDIJK: hier verdiept hij zich vooral in de heerlijkheid van dichtkunst en schilderkunst. De schoone verzen op HOMERUS, waarmede het eerste deel van dezen bundel geopend wordt, zullen door elk, die dezelve maar ééns las, niet ligt vergeten worden. Alles is hier sierlijk gekozen, maar mist de warmte, die men in de verzen van de jeugd of van den ouderdom des dichters vindt. Trouwens is het eigenaardig aan den mannelijken leeftijd, kort te zijn in deszelfs gesprekken en minder uitstortende te zijn dan de jongeling, die denkt, dat hij zoo veel te zeggen heeft, dat nog nimmer werd medegedeeld, of de grijsaard, die alles nog eens verhalen wil. Ook moet men hierbij niet vergeten, dat deze bundels in die dagen der verdrukking uitkwamen, toen alles, wat op onzen vroegeren roem en geschiedenis kon slaan, als aanleiding tot opstand werd beschouwd, en toen men zich in Nederland, gelijk bij alle onderworpenen volken, geheel in het gebied der kunst en wetenschap verschuilen moest, wilde men nog in de letterkundige wereld

werkzaam zijn, en wij zien den dichter, die in zijne eerste Romances zoo gelukkig den volkstoorn aanhief, hier geheel alleen voor letterkundigen en kunstminnaars hij uitnemendheid dichten, terwijl er nog veel door hem geprezen wordt, dat BILDERDIJK later niet had kunnen prijzen, terwijl voornamelijk Brunswijk en de Deutsche letterkunde het voorwerp eener rustelooze hekeling zijn.

Tot dezelfde meer wetenschappelijke poëzij behooren de *Affodillen*, eerst in 1814 verschenen, een titel, die toen de algemeene aandacht bijzonder opwekte, zoodat men bijna minder nieuwsgierig was naar de verzen van BILDERDIJK, dan om te weten, welke bloemen hij thans tot titel zoude kiezen, nadat hij er reeds had genomen, die alleen in het gebied van de benedenwereld gevonden werden. Een genie als BILDERDIJK, ééns een pad ingetreden, verlaat hetzelfde niet zoo spoedig, maar zoekt integendeel steeds verder op hetzelfde door te dringen. Na zich eerst in het gebied der kunsten te hebben opgehouden, trok hij nu verder in dat der bespiegelende wijsbegeerte, grondde de heiligheid van den *Echt*, zocht met de wijsgeeren der volken naar het *Waarachtige goed*, beschreef de *zucht naar het Vaderland* in het schepsel ontkiemd, wanneer

hij de leegten en de ijdelheid van zijn bestaan alhier leert erkennen, en verloor zich eindelijk in het mateloos ruim der *Geestenwereld*. Hij geraakte tot vele uitkomsten, waartoe ook de Openbaring Gods brengt, doch grondde dezelve nog meer op eene wijsgeerige, dan op eene christelijke beschouwing. Men zoude kunnen vragen, of BILDERDIJK de volheid van het Woord Gods toen reeds even als in latere dagen kende, indien wij ons niet herinnerden, dat de *ondergang der eerste wereld* reeds van vroegeren tijd is: een stuk, waarin zoo veel doorwrochte Bijbelkennis doorstraalt. Men moet ook hier weder de geestkracht van dit zonderling genie erkennen, dat, hoewel door die kennis doorvoed, desniettemin de gaaf bezat, om, wanneer hij de pen in de hand nam en zich tot een onderwerp bepaalde, geheel in dat onderwerp te leven, geheel wijsgeer of geheel kunstkenner te zijn.

Ondertusschen was het uur der verlossing voor Nederland aangebroken. Aan verzen van BILDERDIJK ontbrak het bij die gelegenheid niet; doch, ofschoon dezelve twee bundels vullen, de weinige coupletten, waar hij vóór de vervulling in zijn *afscheid* de blijde uitkomst voorspeld had, maakten meer opgang dan het aantal van gedichten na de gezegende herstelling

uitgestort. Trouwens, de dichter en de kunstenaar moeten steeds een zeker verschiep voor zich hebben, en men moet het origineel en de schildering nimmer zoo naauwkeurig met elkander kunnen vergelijken. Deze heerlijke voorspelling deed nu bij velen BILDERDIJK als eene soort van profeet beschouwen, en men vergat, dat de ware dichter dit altoos eenigzins moet zijn; dat hij de zaken in hunne beginsels tracht te kennen, uit dien grond de gevolgen tracht te ontwikkelen, en in het verledene het *nu* zoekt, dat worden zal, en de toekomst, die nadert. Immers de dichter der *Vaderlandsche Oranjezucht* had nooit aan de toekomst van Nederland gewanhoopt; ja, wat meer is, hij, dien men vaak als den vleijer van LODEWIJK, ja, nog erger, als dien van NAPOLEON beschouwt, heeft nimmer aan de toekomst van het huis van Oranje getwijfeld. Niet, dat daarom BILDERDIJK in deze steeds consequent gehandeld of gesproken heeft. Indien zelfs het heerlijkste voorregt, het geloof, vaak bij den Christen bestreden wordt, hoe zou zulks dan niet het geval zijn met onderwerpen, die toch bij alle waarschijnlijkheid nimmer dien graad van zekerheid met zich kunnen voeren? Genoeg, dat er één lichtstraal door al deze afwijkingen henen blinkt, genoegzaam, om de éénheid te

toonen van het denkbeeld, hetwelk onder zulke verschillende omstandigheden, bij zoo vele verleidingen om van hetzelfde af te gaan, bij den dichter bestaan bleef.

Eene nieuwe rij van bundels verscheen in de volgende jaren, en gelijk de Phenix der Ouden gezegd werd, uit zijne assche te verrijzen, zoo scheen na de *Affodillen*, met welke een ander dichter dan BILDERDIJK zijne loopbaan rustig had kunnen besluiten, zijn genie weder eene nieuwe vlugt te nemen, en zich in het tot nu toe onbekende te verlustigen. Wie daarvan eene proeve verlangt, opene een' der bundels, zoo rijk aan dichterlijke schoonheden, en waarvan ik hier alleen de *Nieuwe Uitspruitsels* (1817), het *Wit en Rood* (1818) en de *Nieuwe Dichtschakeringen* (1819) wil noemen. Men vindt hier van den eenen kant denzelfden gloed als in de *Najaarsbladen*, doch nog meer oorspronkelijkheid van denkbeelden, nog meer zoet-vloeiendheid van uitdrukking. Immers, waar vindt men in onze taal eene beschrijvende poëzij, die bij de *Bruiloft van Peleus en Thetis* naar CATULLUS⁽¹⁾ vergeleken kan worden; waar vindt men een' gemakkelijker toon van verha-

(1) *Nieuwe Uitspruitsels*.

len, dan in *'s Levensbron*⁽¹⁾ en in den *Eersten April*;⁽²⁾ waar meer waarheid en naïviteit dan in den *Naroem*;⁽³⁾ waar meer verhevenheid dan in den treffenden Lierzang op de *Schoonheid!*⁽⁴⁾

Het is echter mijne bedoeling niet, hier op de schoonheden, die elk dezer bundels oplevert, opmerkzaam te maken; doch dit mag ik niet verzwijgen, dat het Christelijke beginsel zich in dezelve met meer kracht vertoont, en, minder in wetenschappelijke beschouwing gehuld, meer tot het hart begint te spreken. Men werpe ons niet eene en andere uitdrukking tegen, in deze menigvuldige gedichten, daar in sommige derzelve de indruk van het oogenblik, waaraan BILDERDIJK zich als dichter geheel overgaf, sterk vooruitkomt; men wijze ons niet op het gedicht *aan de Moeder-Maagd*,⁽⁵⁾ waarop, bij de zuiverheid der bedoeling, de te groote rijkdom der poëtische schildering eenen vreemden glans heeft geworpen; maar men leze in het 1ste deel van *Wit en Rood* het vers *God en de Mensch*, en bekenne, of dit niet ware Evangelie-verkondiging en tevens ware poëzij is? Ja, mis-

(1) *Nieuwe Uitspruitsels*.

(2) *Id.*

(3) *Nieuwe Dichtschakeering*, 1^e. deel.

(4) *Id.*

(5) *Nieuwe Uitspruitsels*.

schien zal men dan de bekentenis toejuichen van eenen Evangelie-dienaar door velen gewaardeerd, die steeds vele ongunstige oordeelvellingen over BILDERDIJK hebbende moeten aanhooren, in eenvoudigheid dezen bundel opensloeg, dit vers las, en toen met vrijmoedigheid bekende, dat BILDERDIJK groote inzigten in het Rijk Gods had.

In het midden van zoo vele schatten, die hier bijeenverzameld zijn, zoude men ligt een juweel, hetwelk dit zelfde tijdperk opleverde, onaangeroerd laten. Ik bedoel hier *de Dieren*, in 1817 uitgegeven. Dit stuk is minder bekend dan het verdiende, en wordt meestal door eene magtspreuk van zijnen indruk beroofd. Men zegt: het is een paradox, en meent hiermede de zaak afgedaan te hebben, gelijk meermalen in dergelijke gevallen de woorden Theorie, Mysticismus, Absolutismus, of andere meer gebezigd worden. Wie daardoor niet verschrikt wordt, zondere een half uurtje voor *de Dieren* af, en hij zal daarin niet alleen eene heerlijke éénheid, maar eenen rijkdom van verbeelding en eene kracht van uitdrukking vinden, die hem verrukken zal. Waar toch vindt men eene beschrijving van de wording der taal, of van de heerschappij van den eersten mensch over heel het geschapene,

die hiermede vergeleken kan worden? Waar vindt men eene melodij als in deze verzen? Neen waarlijk, indien men de Alexandrijnen van dit gedicht bij die van BILDERDIJKS vroegere gedichten vergelijkt, zoo zal men overtuigd worden, welke verbeteringen ook in het werktuigelijke der poëzij door hem zijn gebragt.

Nog zijn wij niet genaderd aan het einde van eene loopbaan, die in de daad de palen, waar binnen de menschelijke werkzaamheid thans beperkt is, schijnt te overschrijden; ja, wie zoude, hierover nadenkende, niet wanen, dat aan BILDERDIJK, in het onafgebroken genot van rust en gezondheid, geene andere bezigheid dan het uitstorten van zijne gedachten in poëzij ten deel waren gevallen; en echter, deze geheele dichtschat maakte slechts een gering gedeelte uit van zijnen onvermoeiden en uitgebreiden arbeid, in een leven, door zoo veel zorg gefolterd, door zoo vele ziekten bedreigd. Hoe vele uren toch heeft hij niet aan het wijsgeerig onderzoek der Taal, aan de Geschiedenis, aan Oudheidkunde, Sterrekunde, Bouwkunde, Perspectief, en tevens aan de hoogere takken der wetenschap, als Godgeleerdheid en Regt, toegewijd! Immers wist hij, dat alle waarheid, in welk vak dan ook, haren oorsprong in God heeft, en dat die God zich

niet alleen in den nog overgeblevenen glans zijner Natuur, maar in het woord zijner waarheid en in de diepte van het gemoed openbaart. Daardoor alleen was het hem dan ook gemakkelijk zoo vele pijlen in dezelfde hand te kunnen klemmen, daar hij den band kende, die dezelve omslingert.

Gedurende het tijdverloop, hetwelk de laatste jaren des Dichters omvat, vinden wij eene rij bundels, die mij voorkomen te zamen weder één geheel uit te maken, en het derde door mij vroeger aangewezen tijdperk te besluiten. Hiertoe behooren de *Krekelzangen*, 3 deelen, (1822 en 1823), de *Rotsgalmen*, 2 deelen, (1824), de *Navonkelingen*, 2 deelen, (1826), de *Oprakeling* (1826) en *Nieuwe Oprakeling* (1827), de *Voet in 't Graf* (1827), de *Nagalm* (1828), de *Vermaking* (1828) en *Nieuwe Vermaking* (1829), eindelijk de drie in België gedrukte bundels, namelijk de *Avondschemering* (1828), de *Schemerschijn* (1829), en de *Nasprokkelingen* (1830).

Over deze talrijke reeks van Dichtwerken zijn de gevoelens en de beoordeelingen het meest uiteenloopende geweest. Terwijl vele vrienden van BILDERDIJK zich in de uitgave van elk dier bundels verheugden, ja daarin eene nog onverzwakte dichtkracht bewonderden, en tevens voornamelijk eenen voortgang van geestelijk

leven toejuichten, waardoor BILDERDIJK meer en meer niet alleen een zanger voor het verstand bleef, maar ook het hart medesleepte en Gods genade in Christus in zijne zangen verheerlijkte, oordeelden velen, zelfs van zijne vroegere vrienden, dat de tijd voor hem genaderd was, om de lier neder te leggen, en schenen hun uit deze bundels alleen de toonen der bitterheid en der dweepzucht tegen te galmen; naar hun oordeel toch, en dat van het letterkundig publiek in het algemeen, ademde het godsdienstig gedeelte dezer gedichten niets minder dan eene stelselzucht, die vroegere vormen wilde doen herleven, en deden de daarbij gevoegde gedichten van eene zoo geheel verschillende kleur wel eens aan de opregtheid twijfelen van dengenen, die zoo verschillende onderwerpen met dezelfde gemakkelijker kunde behandelde.

Bij deze beoordeeling had eene omstandigheid plaats, die de onpartijdigheid nog moeilijker maakte. Immers stond BILDERDIJK niet meer, gelijk in het vorige tiental jaren, geheel op zich zelve, en konden zijne gevoelens niet meer, gelijk voorheen, als eene zeldzaamheid uit den ouden tijd beschouwd worden; andere stemmen toch begonnen zich dagelijks te verheffen, waarin men de gevoelens van BILDERDIJK terug-

vond, of meende terug te vinden, en men vergat, dat vele dier gevoelens, in alle tijden, en door zoo velen beleden, geenszins aan den dichter, die dezelve ontwikkelde, hunnen oorsprong verschuldigd waren. Iedere oprakeling of vermaking scheen een aanval op alles wat bestond en bewierookt werd, en van daar, dat op het laatst de bloote titels genoegzaam waren, om den leeslust af te schrikken.

Ook hier zal de tijd regtvaardiger doen zijn, en indien ik deszelfs oordeel eenigzins vooruit mag loopen, zoo zal een nieuw geslacht misschien uit deze bundels den kernachtigen, scherp-gepunten dichtgeest van BILDERDIJK het best leeren kennen, die gedichten, welke in de daad aanstootelijk zijn, met ernst afkeuren, doch daarentegen ook niet ontkennen, dat zelfs naast deze gedichten er andere gevonden worden, waarin een schuldgevoel doorstraalt, hetwelk men tot nu toe in de schriften van den grooten man nog maar zelden had mogen ontdekken.

Men weet, gelijk wij reeds opmerkten, dat de grijsheid veelal rijk in woorden en herhalingen is; dat het haar dikwijls aan de kracht ontbreekt, om in te houden, wat gezwegen moet worden; dat zij in alles eene zekere naaktheid vertoont, en veel, hetgeen vroeger verborgen was, alsdan te voorschijn komt. Zoo

ik mij niet bedrieg, zien wij BILDERDIJK in zijne laatste dichtwerken meer als grijsaard zich ontwikkelen. Hij staat niet meer in die éénheid, waardoor hij, in de rijpheid van den mannelijken leeftijd, stukken gelijk de *Voorwereld*, de *Ziekte der Geleerden*, of de *Geestenwereld*, in hun geheel kon denken of omvatten, maar alles is meer ontleed, meer individueel; de eigenschappen, minder in overeenstemming, zijn meer van elkander gescheiden, en hij vertoont zich nu en dan verhevener, maar ook wel eens zwakker, of nog meer door den indruk van het oogenblik weggesleept. BILDERDIJK verkondigde waarheid in vele opzigten; doch, wie zoude zulks niet gaarne erkennen? niet zonder inmengsels van verderf en zonde. Heil hem, die het koorn van het kaf weet te scheiden! Wie wil er van den gevallen mensch een' afgod maken; er kan immers niets anders bedoeld worden, dan om God te verheerlijken in de uitnemende gaven, waarmede Hij dezen man had uitgerust. Doch bij deze erkenning mag men ook van den anderen kant vorderen, dat het Christelijk gedeelte dezer bundels onderzocht worde, en dan zal het ook blijken, dat het geene menschelijke stelsels waren, waarvoor BILDERDIJK, met den voet in het graf, nog zoo onafgebroken kampte, maar dat het de

verheerlijking was, in al derzelve gevolgen, van dat ééne feit, dat het middelpunt van de geschiedenis der menschheid uitmaakt: de menschwording namelijk van Hem, door, in, en tot wien alle dingen zijn.

Eene opmerking behoort hier ook nog gemaakt te worden, dat namelijk ten tijde dat deze bundels van BILDERDIJK uitkwamen, het liberalismus, hetwelk hij met eenen doordringenden blik doorschouwde, en met zoo veel waarheid in deszelfs gevolgen schilderde, minder in zijn' waren aard kon gekend worden, dan thans, nu hetzelfde sinds 1830 heeft mogen verwoesten zonder te kunnen opbouwen, en zeker, men zal thans den *Droom in de Voet in het Graf* beter kunnen verstaan, dan zulks tijdens de uitgave mogelijk was.

Nog eene tegenwerping is er tegen deze bundels gemaakt. Zonder in de verdiensten des onderwerps te treden, heeft men namelijk staande gehouden, dat de poëtische ader van BILDERDIJK in dezelve slechts traag meer vloeide. Ook dit mag ik geenszins toegeven en schoon ik gaarne erken, dat de bijkans afgeleefde grijsaard niet meer de geestkracht bezat, om eenen *Ondergang der eerste wereld* te voltooijen, durf ik beweren, dat in deze vruchten der grijsheid nog menige schat voor hart en ver-

stand niet alleen, maar ook meesterstukken van hooge poëtische en letterkundige waarde gevonden worden.

Eene vlugtige doorwandeling dier bundels zal het gezegde bevestigen.

Vinden wij niet, in die zoo aangevochtene *Krekelzangen*, die krachtige *Toewijding aan den Apostel Johannes*; dien verhevenen Lierzang *aan den Prins van Oranje*; dien *Voor zang*, waarin onze Taal de zuidelijke tongvallen in welluidendheid op zijde streeft; die verzen op de *Talen*, zoo krachtig, zoo rijk in denkbeelden, zoo waar, ofschoon zeker voor onze Fransche naburen niet vleijend; eindelijk dat vers op den *Dichter*, hetwelk in het hart van BILDERDIJKS geliefden kweekeling eenen waardigen weerklank vond? Wie iets minder ernstigs verlangt, hij leze den *St. Albaan*, de *Herinnering aan de Kindsheid*, of de *Rozen*. In de *Rotsgalmen* en *Navonkelingen* vinden wij de krachtige Lierzangen *aan God*, *aan Oranje*, *aan Amsterdam*; mannelijke waardigheid in de *Aanspraak aan den Koning*; oorspronkelijkheid in het gedicht, getiteld *Holland*, hetwelk de waarde van het beginsel der Hollandsche dijken aantast; rijkdom van denkbeelden in *Hiskia's Gebed*, in *Herodes Kinderenmoord*; liefelijkheid in den *Regenboog*. De volgende bundels bevatten over het alge-

meen slechts stukken van minder uitgebreidheid. Men hoort in dezelve de majesteit der Psalmen ruischen, vindt vele waarheden des Evangeliums in krachtige kernspreuken aangedrongen; de *Jordaan* en zijne wonderen worden herdacht; *Jezus intocht in Jeruzalem* wordt gevierd; de *Hartebede van Holland* aangeheven; de *Ouderdome* bezongen, en naar *hooger licht* getracht. Wie waarheid en schoonheid waardeert en tot deze bundels nadert, zal niet onverzadigd van dezelve terugkeeren.

Eene andere soort van verzen zijn diegene, waarin de waarheid niet met ernst of geestvervoering verkondigd, maar in eene soms bittere scherts of hevige gisping gehandhaafd wordt. Ook deze vorm behoort tot het eigenaardige van BILDERDIJK, doch was nog minder welkom aan zijne eeuw, en ik ben zelf misschien in dezen ook nog te veel een kind mijner eeuw, om dezelve geheel te willen verdedigen, ofschoon men een en ander op deze wijze met zoo veel waarheid vindt uitgedrukt, dat men hetzelfde ongaarne zou willen missen. Van dezen wil ik er slechts één aanhalen, namelijk de *Predicatie betrachtting onzes tijds* uit de *Navonkelingen*.

Wie zoude nu, waar zoo veel schittert, bij de vlekken willen stilstaan? laat ons, wanneer

wij aan de zijde van dit alles de *Danaïden* en de *Grijsaards-Bruiloftsvreugd* ontmoeten, die zwakheid der menschelijke natuur betreuren, en niet prijzen, wat geenen lof verdient, maar daarom de opregtheid van hem niet verdenken, die zoo gemakkelijk met minder opregtheid zoodanige ergernissen had kunnen vermijden; wij willen dan ook hier in geene bijzonderheden treden omtrent de *Cycloop*, eene vrucht van BILDERDIJKS laatste jaren, waarop ook de reeds gemaakte aanmerkingen toepasselijk zijn.

Vlugtig was de schets, die ik ophing; de bewijzen van hetgeen ik beweerde, zijn onder elks bereik; en inderdaad, wie de gedichten zelve onderzoekt, zal meer vinden dan hij verwacht had, en misschien zal er menig vooroordeel bij hem wegvallen. Juist in de verscheidenheid van de poëzij van BILDERDIJK en in de talrijkheid zijner dichtbundels is gedeeltelijk de oorzaak te vinden, waarom slechts bij weinigen zijne waarde als dichter volledig gekend wordt; daar er niet velen zijn, die in de gelegenheid waren den geheelen omvang zijner dichterlijke loopbaan te overzien, en overigens sommigen alleen met de eerste, anderen weder met de laatste zijner dichtvruchten bekend zijn geworden, en men dus, over BILDERDIJKS

poëzij sprekende, elkander moeilijk verstaat, terwijl bij het spreken over eenigen anderen dichter, door een enkel meesterstuk bekend, de gedachten zich terstond op hetzelfde punt vestigen. Daarbij is de aard zijner poëzij niet bijzonder geschikt om populair te worden, de Romances uitgezonderd. Sommige zijner stukken vereischen eene gezette studie en kennis van het behandelde onderwerp; om andere te waarden moet men over de verhevene stoffe, waarover dezelve handelen, eenstemmig met den dichter gevoelen; andere weder zijn er, gelijk bij voorbeeld de *Ziekte der Geleerden*, die door het onderwerp minder aantrekkelijk zijn, of ook door hunnen klaagtoon afschrikken. Om BILDERDIJK naar waarde te doen kennen, wordt er eene uitgave zijner werken vereischt, waarin de stukken, over gelijksoortige onderwerpen handelende, bij elkander gerangschikt zijn, dewijl het niet mogelijk is, dat velen een genoegzaam aantal dezer bundels bezitten, om BILDERDIJK volledig te leeren kennen. Behalve enkele liefhebbers, die er een genoeg in stellen, een' compleeten BILDERDIJK te bezitten, zullen weinigen thans, bij den zoo veel goedkooperen prijs, waartoe men zich de voornaamste schrijvers en dichters der naburige natiën kan aanschaffen, genegen zijn,

vele werken van BILDERDIJK te verzamelen, daar, al bezit men eenige van dezelve, het moeilijk is het geheel meester te worden. Men spreekt veel van Nationale gedenkteeken; het beste gedenkteeken voor onzen Dichter ware, dat men zich vereenigde om eenen goed uitgevoerden, en toch goedkoop en druk van zijne werken te geven, met die noten, welke tot het verstand des geheels noodzakelijk zouden zijn. Onze letterkunde zoude hierdoor eene belangrijke aanwinst doen, en BILDERDIJK zoude dan ten minste niet ongelezen door velen veroordeeld worden.

Na de dichtwerken van BILDERDIJK meer in het bijzonder te hebben doorgelopen, wilde ik nu nog eenige meer algemeene beschouwingen omtrent dezelve ter neder stellen.

Bilderdijk was dicht, in den waren zin des woords.

Dit schijnt wel eene zoo erkende waarheid, dat zij niet bewezen behoeft te worden, en echter hebben sommigen gezegd, dat zij er aan twijfelden, of hij wel waarlijk zulk een groot dichter was. Zijne werken zullen hier genoegzaam voor hem antwoorden. Men kan zich echter ligtelijk voorstellen, dat er over de be-

teekenis van het woord dichter verschillend geoordeeld wordt. Voor sommigen toch is de dichtkunst meer in den vorm gelegen; anderen weder zien in de poëzij alleen de gaaf van sierlijk te beschrijven, terwijl er eindelijk nog weder anderen zijn, die de dichtkunst alleen beschouwen als een middel tot opwekking van het gevoel bij den lezer. Bij BILDERDIJK was poëzij eene noodzakelijke uitstorting des gevoels, waardoor hij zich met ieder onderwerp, dat hij behandelde, geheel wist te vereenzelvigen, en in dat oogenblik de zaak ook uitsluitend uit dat standpunt ontwikkelde, hetwelk hij gekozen had. Van daar de zorg, waarmede de kleinste onbeduidendste onderwerpen bij hem zijn uitgewerkt. Zijne laatste bundels vooral bevatten in dit opzigt meesterstukken, en ik wil hier uit velen alleen het dichtstuk op de *Stilte*⁽¹⁾ aanhalen, om te toonen, wat BILDERDIJK heeft kunnen vinden in een onderwerp, dat zoo weinig beloofde.

Uit een letterkundig opzigt is het zeker te betreuren, dat de éénige man in onze letterkunde, die de gaven bezat, welke vereischt werden, om onze taal met eenen nationalen Epos te verrijken, slechts een frag-

(1) (*Voet in 't Graf*.)

ment heeft geleverd, en dat men thans den grond van zijnen dichtroem in zoo vele verschillende werken, en meestal in korte afgebrokene stukken moet zoeken; doch indien men de loopbaan van BILDERDIJK nagaat, moet dit niet verwonderen. De steel was reeds vroeg geknakt, en de moeilijkheden, waarin hij zich na de regering van zijnen begunstiger LODEWIJK NAPOLEON zag gewikkeld, schijnen een' diepen indruk op zijnen geest te hebben gemaakt. Wie echter bewondert niet het veel omvattende van den man, die geene soort van poëzij onbeoefend liet, die niet alleen den verheven' toon van het heldendicht aansloeg, en de meest ingewikkelde onderwerpen in het leerdicht behandelde, maar tevens het treurspel beoefende, zich tot de vlugt der Ode verhief, den Horatiaanschen half luimigen, half ernstigen stijl navolgde, het hekeldicht niet voorbij ging, ja zelfs het punt dicht behandelde! Om hem echter nu tot dit alles in staat te stellen, daartoe bezat hij nog eene gaaf, zonder dewelke geen dichter zijne bestemming waardiglijk bereiken kan, namelijk:

Bilderdijk was geheel meester van de taal, en kende Hollands taal volkomen.

Dit prees hij boven alles aan, en waarlijk,

deze magt bezat hij in den hoogsten graad. Men moge dan al eens met meer of minder regt zijn smeden van woorden of eenige te gedrongene wendingen hebben afgekeurd, wie zal durven ontkennen, dat Hollands taal, onder zijne leiding, eene geheel nieuwe losheid en welluidendheid verkreeg, waartoe zij in de 17de eeuw onder de hand van VONDEL scheen te naderen, doch waartoe de hoop bij de stijve afgeperkte rijmelarij van de 18de eeuw geheel verloren was gegaan! Hoe verre overtrof nog in dit opzigt de BILDERDIJK der 19de eeuw dien der 18de! Welk een onderscheid tusschen de Alexandrijnen uit den *Fingal*, en die uit *de Dieren*? De in het eerste dezer gedichten nog statige, eentoonige, afgemeten versbouw is in het laatste in eene zacht golvende melodij overgegaan, en wij mogen waarlijk, nu wij BILDERDIJK bezitten, ons beroemen, dat geene natie Alexandrijnen heeft, gelijk de onze. Die taal, waarin hij al de bijzonderheden van den Reuzenkrijg met kracht en levendigheid beschreef, was in het *Waarachtige goed* en de *Geestenwereld* rijk in wijsgeerige diepten; plooide zich in de *Ziekte der geleerden* naar de dorre optellingen der geneesmiddelen; huppelde op de trippelmaat in het *Italiaansche letterschrift* en scheen eindelijk in den *Voorzang* van het derde deel

der *Krekelzangen*, en andere soortgelijke gedichten in dien vorm, bijna uit loutere rijmklanken te bestaan. Wil men frischheid van beschrijving en gebied over de taal vereenigd zien, men leze de schoone Romance van *Floris de 4^e*,⁽¹⁾ reeds vroeger aangehaald; het begin van de *Urzijn en Valentijn*,⁽²⁾ van *het Slot van Damiate*,⁽³⁾ wil men den gemeenzamen stijl, dan zal men de geschiedenis van *den Vloek*⁽⁴⁾ niet ligt overtroffen vinden.

Hoewel zulks hier niet opzettelijk behoort, mag ik eene aanmerking niet onbeantwoord laten, die meermalen gemaakt is, als of BILDERDIJK meer een dichter voor het verstand, dan voor het gevoel was. Trouwens, het was niet zijne voornaamste bedoeling, gelijk die van andere hedendaagsche dichters, om gevoeligheid bij anderen op te wekken; maar wie de beschrijving van *Kaïns vadervreugde*, van de ontzettende *Ramp van Leijden*, wie vooral de uitstortingen las bij zoo vele diepgrievende huisselijke rampen, en zoo menige zucht ook voor de welvaart van zijn aardsch vaderland in zijne werken ontmoet, zal ten minste moeten erkennen: De man, die dit alles zoo wist uit te drukken, wist ook wat het was, zulks te gevoelen.

- (1) *Mengelingen*, 1ste deel.
- (2) *Vertellingen en Romances*.
- (3) *Nieuwe Id.* 2de deel.
- (4) *Id.*

Bilderdijk was een dam tegen den vloed van de begrippen der eeuw.

De naam van BILDERDIJK of TEISTERBAND, zoo als hij zelf oordeelde zich te mogen noemen, geeft het denkbeeld van *dijk* en *dam* te kennen, en dit was zeker een geschikte naam voor een' inwoner van een Land, zoo rijk in rivier- en zeeweringen, en dat daaraan het behoud van zijnen grond te danken had, hoewel BILDERDIJK zelf, misschien wel uit eenen geest van tegenspraak, in een heerlijk vers getracht heeft het tegenovergestelde te beweren. Hij, die BILDERDIJK als een' gezegenden dam beschouwt, staat voorzeker thans op eenen voordeeliger grond dan voor eenige jaren; hetgeen de Dichter in het verschiet zag, heeft zich thans in de wezenlijkheid ontwikkeld; 1830 heeft de taak van 1789 weder opgenomen. De volkeren van Europa waggelen gelijk roerlooze schepen en zoeken te vergeefs naar vastheid in een staatsgebouw, hetwelk niet meer op de eeuwige waarheid van Gods Woord, maar op den wuften wil der menigte, of liever op het despotismus der dagbladen gegrond is. Wat er in dezen tegenstand tegen de gevoelens van zijnen tijd tot het individueel karakter van BILDERDIJK

behoorde, moge vergaan, maar hetgeen op de onvernietigbare beginselen van regt en waarheid gegrond is, zal bestaan blijven.

Hiertoe behoorde onder anderen: de erkenning, dat de magten uit God zijn en de Overheid de dienaar van Gods is; dat het regt, waaraan wij onze zekerheid, de taal, waaraan wij onze beschaving, de Godsdienst, waaraan wij al onze hoop te danken hebben, van Hem afstammen, en geene geschiedkundige onbewezene conventionele overeenkomst van menschen ooit bij de wetenschap, die ons in de geheimenissen dezer gaven inleidt, ten grondslag genomen kan worden. En was het nu daarentegen niet het kenmerk van den afval, die zich in 18de eeuw in geheel Europa openbaarde, om overal den invloed Gods te miskennen en den mensch daarentegen in alles als bron van kennis, zijn bevreemd oordeel als grond van waarheid te beschouwen? In dezen strijd heeft BILDERDIJK pal gestaan; en terwijl overal de geleerden in de talen slechts de verwarring van Babel aanschouwden, handhaafde hij in dezelve dat beginsel van éénheid, waardoor het geheele zamenstel der taal één heerlijk gebouw vertoont, en de taal, het schrift en de spraakwerktuigen met elkander in het naauwste verband staan. Ook hierin is hij zich zelve gelijk gebleven,

en reeds zijne vroegste stukken vertoonen de kiemen van hetgeen later door hem meer ontwikkeld is geworden.

BILDERDIJK was Nederlander, BILDERDIJK was Nederlandsch dichter. Men behoeft slechts eene oppervlakkige kennis van de werken van BILDERDIJK te bezitten, om te erkennen, hoe hij niet alleen in de geheimen der Nederlandsche taal was ingedrongen, maar hoe ook alles, wat de geschiedenis van dit Land betrof, hem dierbaar was, en hij hetzelfde met geheel zijn hart was toegedaan. De tegenkantingen in zijnen levensloop ondervonden; de bitterheid, waarmede hij zich dikwijls over zijne tijdgenooten uitliet, de rusteloze klaagtoon, waarin hij als het ware behagen schept, schijnen nu en dan eenen sluijer over deze zijne genegenheid te werpen, doch deze strekking blijft echter in alle zijne dichtwerken heerschen, en wordt zoowel in de treurtoon en in de laatste uitstortingen zijner luit, als in de tijden der *Affodillen* en *Winterbloemen*, toen geheel het letterlievend Nederland zich om hem schaarde, gevonden. Men vindt zijne liefde voor Amsterdam zoowel in dat welluidend gedicht, hetwelk zijne *Najaarsbladen* opent, en waarin hij zich bij de *schamele maagd* vergelijkt, *die de schatten opleest, die des maaijers*

hand ontglippen, als in dien verhevenen Lierzang, waarin hij, eenige jaren later, de drukte van het koopgewoel zoo eigenaardig en krachtig schildert, het verval der zeden betreurt, en aan diezelfde stad toeroept: ‘*Zijt gij dat machtig Amsterdam?*’

De poëzij van Bilderdijk getuigt van Jezus Christus.

Wat toch zoude eene poëzij zijn, alleen voor de aarde bestemd? Reeds de dichtkunst der Heidenen zocht naar eenen meer verhevenen, hemelschen oorsprong. In een Christen Land kan er geene ware poëzij buiten Christus bestaan; want hij, die de ware dichtkunst lief heeft, zoekt daarin waarheid, en waar is deze te vinden buiten Hem, die de weg, de waarheid en het leven is? - Velen zullen zich verwonderen, om BILDERDIJK als een Christelijk dichter te hooren noemen, daar zeker vele zijner gedichten eenen geheel verschillenden stempel dragen. Anderen weder zien in de Christelijke gedichten van BILDERDIJKS laatste bundels slechts de belemmerende kluisters van in hunne oogen verouderde leerstukken. Doch met welk doel toch zoude BILDERDIJK deze stukken, die hem slechts moeilijkheden en afkeuring berokkenden, ingelascht hebben, indien hij niet

van de waarheid van het bezongene doordrongen geweest ware, indien hij niet erkend had, dat deze leerstukken de uitdrukking waren van dat Christelijk leven, hetwelk in het hart ondervonden, onder de lezing des woords ontwikkeld, in de meest verschillende tijden, bij de meest van elkander verwijderde volken, dezelfde uitwerkselen te voorschijn brengt? Wie zelf deze zaken leerde kennen, zal die ook in deze poëzij wedervinden.

Eene opklimming in dezen is onmiskenbaar. In de *Mengelingen* en *Nieuwe Mengelingen* vindt men Godsdiensdige verzen, krachtig van uitdrukking, doch waarin nu en dan nog eene zekere stijfheid en gezochtheid heerscht. In de *Affodillen* ziet de Dichter de waarheid, doch nog meer buiten zich, in het gebied van het verstand. In de laatste bundels spreekt vaak een hart, dat gevoel van zonde en behoefte aan verlossing heeft; en men vindt aldaar een' toon van ootmoed voor God, die heerlijk afsteekt bij de altoos nog eenigzins Stoïcijnsche zelfgenoegzaamheid van vroegere bundels.

Opmerkelijk zijn ook die gedichten, waarin hij den triomf van de leer van het Kruis verheerlijkte, in het hart van dat *knaapje vol van oostergloed*, voor wien hij door de genade Gods een werktuig was, om hem zijnen Hei-

land te doen erkennen, in dien Jezus, dien zijne vaderen eens kruisigden.

Het is de gewone loop van het Christenleven, dat de geloovige Christen, in het begin zijner geestelijke loopbaan, zich meer met de Christelijke waarheid in haren geheelen omvang, als middelpunt van geschiedenis en wetenschap, bezig houdt, doch dat, naar mate zijne geloofskracht toeneemt, ook dikwijls de gloed zijner verbeelding, de rijkheid zijner voorstelling afneemt, terwijl daarentegen de persoon van Jezus Christus hem meer en meer dierbaar en heilig wordt, en meer en meer het middelpunt vormt zijner aanbidding en zijner hoop. Zoo geven ons ook de laatste bundels van BILDERDIJK minder zangen over het Christendom, maar meer ter eere van Christus. Hij bezingt Hem in Zijne geboorte, en verheerlijkt Hem in de kribbe van Bethlehem; hij verheft den lof van de Jordaan, door zoo vele wonderen onvergetelijk; hij beschrijft den intogt van den Heiland der wereld binnen Jeruzalem met de kleuren eener nog jeugdige verbeelding. Het gedicht van vroegeren tijd, de *Apostelen in den nacht des verraads*, getuigt van zijne menschenkennis, en de *Zondenwraak* en andere gedichten van dien stempel bewijzen, dat hij de kracht van het magtwoord: *het is volbragt!* had leeren verstaan.

Niet alleen als Christen, maar ook als dichter, was bij hem O. en N.T., het Evangelie der belofte en dat der vervulling, één geworden. De vervulling der belofte aan Abraham maakt de spil uit van zijne dichterlijke brieven uit den Aartsvaderlijken tijd,⁽¹⁾ en voorzeker, indien de *Ondergang der eerste wereld* voltooid ware geworden, ook de belofte in het Paradijs zoude bij die ontwikkeling niet ontbroken hebben.

Doch BILDERDIJK bezong niet alleen de heerlijkheid, de grootheid des Heeren in Zijne menschwording en omwandeling in het vleesch, maar ook in de heerlijkheid Zijner toekomst, in de prophetiën des O. en N. Verbonds zoo krachtig verkondigd. Hij beschouwde deze gebeurtenis, die de ontkenning der wereldgeschiedenis uitmaakt, niet slechts als een voorwerp van dichterlijke voorstelling buiten verband met het verledene, maar als ontwikkeling dier beginsels, die reeds thans in werking zijn. Hij zag in de Openbaring van Johannes de nadere uiteenzetting van hetgeen in de Evangeliën reeds aangeduid is, en hetgeen in de Brieven de blijde verwachting des Christens uitmaakt, de rij namelijk dier gebeurtenissen, waardoor

(1) *Krekelzangen*, 3^e. deel.

Hij, die de Alpha en de Omega is, bezit van Zijne erfenis nemen zal. In zijn gedicht aan den Apostel Johannes,⁽¹⁾ worden deze denkbeelden eenigzins ontwikkeld, en in vele zijner gedichten beschouwt BILDERDIJK de toekomst des Heeren als naderend, als aanstaande: een denkbeeld, toen nog geheel wonderspreukig, thans reeds door vele schrift-onderzoekers aangenomen, en in vele werken ontwikkeld. Uit dit standpunt moet men de staatkundige denkbeelden van BILDERDIJK beschouwen, om dezelve te kunnen beoordeelen; met deze Toekomst in het hart, scheen hem de dwingelandij zelve van NAPOLEON, in zijne zoo befaamde Ode van dien naam, de voorbereiding tot de daarstelling van die heerschappij, wier komst, al ware het ook door stroomen bloeds, wenschelijk voor de Aarde zou zijn. Is hij hierin te ver gegaan; heeft hij te veel in bijzonderheden toegepast, zoo zal hetgeen voorbarig was, afgebroken worden; doch desniettemin blijft de grond, waarop hij bouwde, onwrikbaar; het woord der Prophetiën is vast, de Morgensterre zal opgaan; en deze wenk omtrent de poëzij van BILDERDIJK is noodzakelijk, om vele zijner uitdrukkingen te leeren verstaan.

(1) *Krekelzangen*, 1^e. deel.

De poëzij van Bilderdijk getuigt van menselijke verhevenheid en menselijk verderf.

Waar veel te prijzen en te bewonderen viel, daar kan ook het verderf, hetwelk op deze beoedelde aarde, bij alles, wat groot en verheven gevonden wordt, niet ontbreken. Deden wij het licht uitkomen, ook de schaduw is dáár; zij is dáár tot onze leering, opdat wij ook hier zouden erkennen, dat in de gaven God verheerlijkt moet worden, maar niet de mensch, die, bij alle zijne verkregene eigenschappen, toch steeds den grondtrek der zonde, die hij op deze wereld medebragt, blijft vertoonen. Wij bekennen het, de vertaler der heerlijkste Psalmen heeft tevens in zijne *ingetogenheid* de losbandigheid der Latijnsche Muze op zijde gestreefd. De vijand van de dardelheid der eeuw vertaalde den Ridder sox, van VOLTAIRE, en in de bitse hekeling van vele tijdgenooten, zoeken wij vaak vergeefs naar die liefde, die alles gelooft en vele zonden bedekt. Welke echter ook de indruk zijn moge, dien deze tegenoverstelling bij den lezer verwekt; van onopregtheid, ten minste, zal hij den dichter niet beschuldigen, wien het gemakkelijk geweest was, vele dezer vlekken

te doen verdwijnen, had hij zich anders willen vertoonen, dan hij zich inderdaad gevoelde. Het hart van den mensch, namelijk dat van den Christen, is eene kampplaats, alwaar de strijd des te heviger is, naar mate de natuurlijke aanleg grootscher was; en waar toch zijn de driften sterker, dan bij den man van gevoel en genie, die zonder die driften nimmer de bewondering der wereld tot zich getrokken zou hebben? Niemand verwondere zich dus over die uitdrukkingen van BILDERDIJK, dikwijls onder den druk des lijdens, of in vlagen van zwaarmoedigheid uitgestort, die met zijne heerschende denkwijze in tegenspraak schijnen te staan: zoodra het licht doorbreekt, leert men ook de duisternis kennen. Hoe velen sluimeren hun gansche leven door, maar is men ontwaakt en leert men kennen wat het is met God te zijn, dan ondervindt men ook wel eens in sommige oogenblikken wat het zegt, dien troost te missen. Voor een' man, voor een genie, gelijk BILDERDIJK, die al het wegslepene van eigen kracht en eigen vorming gekend had, kon de strijd om in te gaan in dat Koningrijk, hetwelk alleen voor kinderzin open staat, niet gemakkelijk zijn. Indien dan ook zijne poëzij de bewijzen oplevert van hetgeen Gods genade aan hem gewrocht heeft, zij vertoont tevens

de blijken van den afval en de zonde, gelijk de geheele natuur, die vrij bewonderen, en die ons toch de deemoedigende waarheid predikt, dat wij stof zijn. En toch, niettegenstaande deze erkenning, nemen wij afscheid van onzen dichter, in het vertrouwen, dat hij rust van zijnen arbeid, en dat Hij, die niet gekomen is om regtvaardigen, maar om zondaren te roepen tot bekeering, ook hem zal belijden, door wien hij, schoon ook in zwakheid, met standvastigen moed, en in het midden veler beproevingen, beleden werd. De lof van tijdgenooten is kort van duur; de toejuiching van het nageslacht onzeker; de lauwerkrans van den dichter verwelkt: maar wie in den Zoon gelooft, heeft het eeuwige leven.

**Vijf-en-twintigste algemeene vergadering van het
Koninklijk-Nederlandsch Instituut.**

Uittreksel uit het proces-verbaal.

En nu BILDERDIJK, die den 18^{den} December 1831 overleed, in den ouderdom van 75 jaren? Hem in alle zijne kundigheden te schetsen, zoude zoo veel zijn als al de vakken onzer Instelling te doorloopen. Hij toch was als eene geheele Instelling voor Wetenschap, Letteren en Kunst, eene zeer zeldzame schatkamer van allerlei begaafd- en bekwaamheden. Hij was de man van zijne eeuw. Noemde men DE GROOT, de HUIGENSEN, HOOFT en VONDEL, als sterren van de eerste grootte in vroeger eeuw, BILDERDIJK zal niet minder dan deze als zoodanig geroemd worden, bij de vermelding van onzen leeftijd. Wie zou dan zoo ondankbaar zijn in dezen tempel van Wetenschap, Letteren en Kunst, om geen dankoffer, geene hulde te willen brengen op het graf van dien onvergelykelijken Dichter, Taalkundige en Geleerde; van den man van zoo veel

omvattende kennis, van zoo hoogstzeldzaam vernuft en onuitputtelijke werkzaamheid? Maar waar is de redenaar, die zijnen lof en werken naar waarde zou vermelden en aan allen voldoen? Al wilde, al konde men, en zeker *ik* kan het niet, tijd en geduld zouden ontbreken. Bepalen wij ons dus eeniglijk en kortelijk tot eene oppervlakkige aanstipping, wie hij voor het Instituut was, en wat hij voor hetzelfde deed.

Dat hij dadelijk bij de oprigting van het Instituut Lid werd, sprak van zelf. Reeds bij den aanvang toonde hij door zijn *Lijkdicht* op den toenmaligen Voorzitter der Tweede klasse, HINLOPEN, als anderzins, zijne belangstelling. In September 1809 gaf hij eene Verhandeling *over dichterlijke geestdrift en dweeperij*; in November, *over de gedaante en beteekenis der Letteren*; in December van dat jaar en in Januarij van 1810 vervolgde hij dit onderwijs; wij staarden 's mans kennis en vlugheid aan, terwijl hij al de alfabeten der onderscheidene talen doorliep, zichtbaar en geestrijk met elkander vergeleek. Bijna te gelijk las hij een gedeelte van zijn onvolprezen en, helaas! onvolleind Heldendicht *de ondergang der Eerste Wereld*, gevolgd door eene belangrijke Verhandeling over de *machiene in het Heldendicht*.

In Mei 1810 las hij een verhoog over *den afkeer onzer Voorvaderen tegen het Hoogduitsch en de blijken daarvan in onze taal te vinden*, welke hij overtuigend en met vurige deelneming aanwees. In September 1810 verhandelde hij over *de Nehalennia*, en over het zoo lezenswaardig *Tooneelspel* van O.Z. VAN HAREN, *Pietje en Agnietje* genaamd, deszelfs historischen oorsprong, aanleg en verdiensten. In October droeg hij iets voor over *de Sebastianisten in Portugal*; in December over *de reijen in het Treurspel*, en over *het gebruik der Hollandsche adjectiva met en zonder e*, terwijl hij in 1809, 1810 en 1811, gelijk later, geen' klassikalen avond liet voorbijgaan, zonder dat hij uit zijne ons overdierbare brieven tasch de keurigste dichtstukjes voor den dag haalde en ons mededeelde. Hij las in November 1811 eene treffende Verhandeling over *de vertaling en navolging van dichters*; in 1812 over *de Sinesche taal*, en over *de uitvinding der Drukkunst*. Hij wisselde deze taalkundige en dichterlijke mededeelingen af door opgaven en uitleggingen van zilveren Penningen van Karel den Groote en Lodewijk den Godvruchtige, toen in Drenthe gevonden, gelijk hij vroeger over Hollandsche munten van 1523, te Voorburg in een' turf gevonden, ons bezig hield.

Ook in de voor hem drukkende jaren van 1813 bleef hij onvermoeid werkzaam, schoon min gezet in het doen van verhandelingen en het houden van voorlezingen; want daarvan spraken wij nog maar alleen. In genoegzaam alle belangrijke Kommissiën was hij daarenboven, van den beginne af, met de hem eigen lust en volharding werkzaam; inzonderheid in die over *de taal*; over *het opgeven van al de nog bruikbare Tooneelstukken*; over *de verbetering van het Tooneel*; over *het vervaardigen van eene analysis der Hollandsche taal*; over *de voorloopige en nadere bepalingen, op welke gronden een Nederduitsch Woordenboek moest en kon worden gebouwd*; over *de accent en maat der woorden*; over *het nagaan en bepalen van den tegenwoordigen staat der Dichtkunst, en bijzonder van het Treurspel*; over *den invloed der Spraakorganen op de taal*, en over *het zamenstellen van een Glossarium van verouderde woorden*.

Niet enkel de dichtpen was BILDERDIJK eigen; de keurigste schrijf- en teekenpen met graveerstift, ja Bouw- en Doorzigtkunde, waarover hij iets aan de Vierde Klasse mededeelde, stonden hem ter dienste. Ik behoef zijn stout en keurig *ontwerp tot een Monument op den berg Cenis* bestemd, slechts te noemen; zijne

afschriften van de oudste Handschriften lieten in keurigheid en naauwkeurigheid niets te wenschen over. Innerlijke nasporing paarde zich aan uiterlijke nette navolging en overbrenging, hetzij hij den *Spieghel Historiael*, het *Voorwerk van Maerlants Bestiaris*, de *Naturenbloeme*, de *Rijmbijbel*, de *Leeckenspieghel*, den *Nederduitschen Reinaerd de Vos*, de *Natuurkunde van Broeder Gheraert*, de oude *Archieven* in de ijzeren Kapel in de Oude Kerk alhier, of andere *Charters* naspoorde, overschreef of afteekende. Eene gedurige briefwisseling hield hij onder dit alles, als namens de Klasse, met de geleerdste taalkundige buitenlanders, de Gebroeders GRIMM, POUGENS, VAN PRAET en anderen.

Toen de Heer SCHELTEMA in den jare 1814, door de verlegging zijner woonplaats naar elders, van de waarneming van het Secretariaat moest afzien, werden die werkzaamheden BILDERDIJK opgedragen, en door hem tot in 1816, geheel zonder verband, waargenomen met eenen ijver, eene naauwkeurigheid en goedwilligheid, die boven alle verwachting waren. Nu en dan liet hij, op de begeerte der Klasse, zijne opstellen voor die van anderen plaats maken; zijne eigene te veranderen was hem onmogelijk. Het heugt mij, hoe hij meer dan

één jaarlijksch Verslag, dat hij altijd aan het oordeel der Klasse eerst pligtmatig onderwierp, op verzoek der Klasse, geheel liet veranderen, en den steller zijnen dank nog daarenboven hartelijk betuigde. Het denkbeeld van gehoudenheid, van verpligting, met zekere vaste belooning vooral, was hem tegen de borst, en toen men, met het beste oogmerk, in 1816 hem als *vasten* Secretaris verkoos en aanstelde, bleef hij wel, tot zijn vertrek naar Leiden, pligtmatig werkzaam, maar de regte warmte, de vrije lust was geweken; en van dat oogenblik af betuigde hij zich, en was inderdaad, als voor de Klasse verloren, tot spijt van ons allen. Het is waar, zeer enkelen schenen hem de eer eener zoo geheele werkzaamheid, alsof hij een goed en groot deel der Klasse destijds zelve was, te misgunnen, en, daar zij hem niet konden volgen noch verbeteren, hingen zij somwijlen aan kleinigheden, die BILDERDIJK als dingen van groot gewigt verdedigde, of hielden aan den vorm, aan één geuit woord of gevoelen wel eens kleingeestig vast. Zulken hielden hem in zijne vaart, zeker al te ruim van omvang en te snel van beweging om bij te houden, tegen; maar anderen begrepen te regt, dat het den Koning, onzen Lastgever, dat het 't Gemeenebest der Letteren, dat het

der Klasse te doen was, om de zaak zelve, niet zoo zeer, wie daar, meer of min, aan werkte: trouwens, BILDERDIJK werd door velen onzer Leden, als het pas gaf of men dit toonen wilde, uitnemend bijgestaan of geëvenaard, somwijlen overtroffen, vooral in gematigdheid en bezadigdheid, en wel inzonderheid door ons kundig, edel en werkzaam medelid SIEGENBEEK.

Ziet daar, in alle opregtheid, kort en oppervlakkig, maar welmeenend, gemeld, wat Mr. WILLEM BILDERDIJK, die zoo veel, in zoo vele opzigten, was en schreef, voor het Instituut geweest is. Hij was in alles één geheel, in alles oorspronkelijk, een wonder van vernuft, fijn gevoel, smaak en kennis. Zijn leven is een spiegel van menschelijke kracht en menschelijke zwakheid. Door sommigen gruwzaam gehoond, en zelfs na zijn' dood schandelijk gelasterd, door anderen in alles, ik zoude bijna zeggen in zijne zwakheden, als ten hemel verheven, moeten zijn leerzame omgang en zijne hoogst belangrijke mededeelingen en werkzaamheden ons overdierbaar blijven. Draagt zijn leven, droegen zijne gevoelens den indruk, het kenmerk van de partijziekte en de onrust onzer dagen, waarvan hij veel te lijden heeft gehad, en waarvoor hij zich

weinig boog; hun echter, die hier zijnen naam niet met eerbied uitspreken, zijn afbeeldsel, waarmede onze gewone vergaderkamer regtmatig prijkt, niet met erkentelijkheid en welgevallen beschouwen, hun zouden wij welligt toevoegen de gezegden der Ouden:

*Weg, ongewijden! weg van hier! -
Zijne eer, zijn naam, zijn lof zal toch steeds blijven.*
JERONIMO DE VRIES.

**Bij de inwijding van den gedenksteen, boven het graf van M^r. Willem
Bilderdijk geplaatst, door de rederijkkamer *De Wijngaardranken*,
op den 4^{den} Februarij 1832.^{aant.}**

Aanspraak.

M.H.!

Het was op den 30sten April des afgelopen' jaars, dat de Rederijkkamer DE WIJNGAARDRANKEN, vereerd door de tegenwoordigheid van de Ed. Achtb. Heeren Burgemeester en Wethouders dezer Stad, den Gedenksteen heeft ingewijd, dien zij ter gedachtenis van den onsterfelijken RIPPERDA heeft opgerigt.

Toen, M.H.! stonden wij rondom den gedenksteen des vereeuwigden helds. Het was niet moeilijk voor mij, om te spreken tot zijnen lof; want zijne geschiedenis was mij bekend. Ik wist, wat hij in die bange dagen voor *Haarlem* heeft gedaan. Ik wist, wat vertrouwen de Raad en de geheele Burgerij in hem hebben gesteld. - Zijne daden en zijn heerlijk uiteinde stonden levendig voor mijnen geest. - En nu, M.H.! staan wij op de grafplaats eens verheerlijkten dichters, om den

gedenksteen in te wijden, die door dezelfde Kamer, ter gedachtenis des grooten mans, in dezen tempel Gods is geplaatst.

Als Voorzitter dier Kamer ben ik verplicht, om over BILDERDIJK te spreken, en niemand uwer zou het ondoelmatig vinden, wanneer ik uitweidde in zijnen lof. Maar, M.H.! om tot lof des onnavolgbaren Zangers te spreken, moest ik de krachtvolle taal en de welsprekendheid des beroemden Leidschen Hoogleeraars hebben; maar die talenten ontbreken mij beiden. RIPPERDA konde ik teekenen, zoo als hij daar stond en de zijnen aanspoorde tot dapperheid en trouw. RIPPERDA konde ik U doen zien in het rumoer van den strijd, en bij het naderen eens geweldigen doods.

Maar BILDERDIJK teekenen.... O, M.H.! met zijnen *Edipus* zoude ik moeten beginnen, en met zijnen laatsten zwanenzang, dat aandoenlijk gedenkstuk, zoo vol vuur en vol kracht, zou ik moeten eindigen!... Opgetogen zoudt Gij staan, M.H.! wanneer ik U uit den mond des vergoden Zangers de taal van HOMERUS deed hooren, en U in de velden van *Troje* bragt. Opgetogen zoudt Gij wezen, M.H.! wanneer Gij een' Engel des lichts uit de woningen der onsterfelijkheid zaagt nederdalen, om met ELPINE te spreken, in de scha-

duwen van het verloren paradijs. Weenen zoudt Gij om ADAMS val, maar verrukt zoudt Gij wezen over ELPINES trouw.

Konde ik U BILDERDIJK als Dichter en Letterkundige uit zijne werken leeren kennen, o, M.H.! dan zou ik U JEZUS doen zien, daar Hij de hoofdstad des Israëlietischen volks binnenrijdt; dan zoudt Gij de 'hozanna's' hooren, die Hem ter eere worden aangeheven; dan zou het geruisch der Idumesche palmen uw gehoor streelen, en de juichtoon der verheugde schaar zou U roeren en treffen, vooral wanneer Gij U herinnerdet de wispelturigheid des ondankbaren volks.

Konde ik U den onnavolgbaren Zanger als vertaler van *Konlath* en *Oithona* voor oogen stellen, o, M.H.! dan zou ik U in de woeste oorden van *Schotland* verplaatsen, waar de nacht stormig is en treurig, waar die nacht worstelt met het balderend weêr, waar de afgronden hunnen verschrikkelijken kuil openen en het schuim de wolken bestijgt met een dompig noodgehuil; - waar de rondwarende geest het woud aan flarden stormt en de krakende eiken in den afgrond werpt.

Konde ik U den Nederlandschen Bard in zijne grootheid en kracht leeren kennen; - U dat alles omvattend verstand, in den wijden

kring zijner werkzaamheid afmalen; U dien eenling onzer eeuw, zoo als hij daar staat in den vollen luister zijner majesteit, met fiksche kleuren teekenen, dan, M.H.! zou ik BILDERDIJK als Dichter vergelijken bij onzen VONDEL en ANTONIDES; als Taalkenner bij die reeks van doorluchtige mannen, op welke *Nederland* roem draagt, want de aarde is vol van hunnen lof; als Regtsgeleerde zou ik hem moeten vergelijken bij onzen onsterfelijken DE GROOT; als Wijsgeer.... dan, M.H.! ik gevoel, dat ik reeds te ver ben gegaan. Ik heb reeds te veel gezegd van den man, wiens geheele leven oefening was in alle takken van geleerdheid en kunst. Niemand uwer kan het onbekend zijn, dat BILDERDIJK zich niet alleen het genot van den slaap nachten aaneen, maar ook de genoegens dezes levens heeft ontzegd, om te worden wat hij was.

Door die aanhoudende werkzaamheid, door die inspanning van alle krachten der ziel en des ligchaams, door dat in beweging brengen van al de drijfveêren des geheelen gestels, heeft hij dan ook dat hooge standpunt bereikt, waarop *Nederland* hem heeft gezien; - neen! waarop geheel *Europa* hem, door alle eeuwen heen, zien zal; want, M.H.! wat de doorluchtige FRANCIUS eens van onzen ANTONIDES heeft

gezegd, kan met het volkomenste recht op den vereeuwigen BILDERDIJK worden toegepast.

Hier zou ik eindigen kunnen, M.H! en U bedanken voor het deel, dat Gij aan deze heilige plegtigheid naamt; maar ik kan dit niet, zonder U iets van den Ontslapene te doen hooren. - Het is een klein stukje, dat mij altoos bijzonder behaagd heeft, en door mij als een' zwanenzang beschouwd is. Dus luidt het:

Waar Meanders zilvren water door zijn kronkelbochten schiet,
 Groet de zwaan haar stervensstonde met een zacht en kwelend lied.
 Dan, dan zuizen lucht noch stroomen; alles luistert, alles zwijgt,
 (Zelfs het lied der filomelen,) waar die toon ten hemel stijgt.
 Maar wat zingt gy, veege zangzwaan, in uw kabblend stroomgebied?
 Ach, gy dankt de zuivre plassen, waar zijn volle kruik van vliet!
 Ach, gy dankt de groene boorden, in wier dons gy rusten mocht,
 En de loverrijke bosschen, waar gy 's middags schaduw zocht!
 Wis, gy zingt den frisschen stroomen 't teêr, 't aandoenlijk afscheid toe;
 En gy doet, geliefde zanger, wat ik op uw voorbeeld doe!
 Moog, als u het westenwindjen op uw blaauwe waterbaan,
 My een zachte dood verrassen, in mijn jongste cytherslaan!
 Roemen u de stroomnajaden van uw' spiegelheldren plas!
 Slechts één traan in Hollandsche oogen zegg' van my: DE DICHTER WAS! (*)

(*) *Holl. verl.* 1823. bl. 87.

Dat lied zal U allen, maar bijzonder U geroerd hebben, Zoon van den Afgestorvene! want uwe oogen drijven in tranen. Laten zij vloeijen, o Jongeling! want de Hemel mag wel zien en de aarde mag wel hooren, dat Gij uwen Vader beweent. Duizenden weenen met U. Maar houd U moedig in den strijd. Span uwe zedelijke en lichamelijke krachten in, om te worden wat Gij worden kunt. Kan ik U behulpzaam wezen, daar is mijne hand - - en Hij, die daar boven woont, zal met U zijn.

En nu, G.H.! is mijne taak volbragt. Uit naam van onze aloude Stichting betuig ik mijnen dank aan de Ed. Achtb. Heeren Burgemeester en Wethouders en aan de Wel-Edele Heeren Kerkmeesteren, voor de gelegenheid, die zij ons geschonken hebben, om te toonen, op welk eenen hoogen prijs BILDERDIJK als Letterkundige en Geleerde bij ons staat. - Wij bedanken UEd. Achtb. en Wel-Ed. Heeren! wij bedanken de Afgevaardigden uit den Eerwaardigen Kerkeraad der Hervormden; - uit de Dichten Letterkundige Genootschappen dezer Stad, voor het deel, dat Gij in deze plegtigheid naamt; maar wie zou het tegendeel ook vermoeden van mannen, voor wie het zaligheid is, te arbeiden aan de beschaving van het verstand en aan de veredeling van het hart!

Heb ik U allen, die hier vergaderd zijt, eenig genoeg met mijne eenvoudige aanspraak gegeven, dan zal het oogmerk uwer tegenwoordigheid, zoo ik wensch, bereikt wezen; maar heeft mijne korte rede gediend ter aansporing, om BILDERDIJK nader te leeren kennen, dan, G.H.! zult gij volkomen overtuigd zijn, dat onze overoude Kamer, wier zinspreuk is: *Liefde boven al*, met het volkomenste regt, dezen Gedenksteen tot vereeuwiging van den roem des weêrgaloozen Nederlanders in dit heiligdom heeft opgerigt!

C. DE KONING, LZ.

Keizer.

Bij de ontblooting van den lijksteen voor M^r. Willem Bilderdijk.

'Een ander zinke in 't graf, betreurd in Lijkgezangen,
 Door Redenaars geroemd, door Dichters half vergood!
 Voor my geen wierookwalm, die in de lucht blijft hangen,
 Voor my geen afgodsdienst, geen praalzucht by mijn dood!
 Wie ook, wie zou mijn hart ontdekken aan zijn hoorderen?
 Wie kent me, of heeft my niet mijn leven lang miskend?
 Gehaat, vervolgd, veracht van Kerk- en Staatsverstoorderen,
 Van andren opgetild tot boven 't firmament!
 Ach laffe lof en hoon, zoo nietig 't een als 't ander,
 Uit onverstand of drift by handen vol verkwist!
 Geen dwaze CHERILUS verheerlijkte ALEXANDER,
 Geen Christen wordt bezwalkt door boef of Ongodist.
 Men roem', naar mode en tijd, wat leven heeft ontvangen,
 (Hoe nietig of hoe slecht) op Preêk- of Reednaarsstoel,
 My joeg dit zelfs in 't graf de schaamte langs de wangen,
 Indien 't verstijfde rif nog zweem had van gevoel. -

En waartoe 't windgebrom? Ik sterf niet om te pronken,
 Of Reednaar of Poëet te helpen aan wat stof:
 Mijn naam heeft lang genoeg mijn' leefkring doorgeklonken,
 En nooit vond ik 't geluid zoo lieflijk van mijn lof.
 'k Ontliep de schaduw; - 'k zag nooit rugwaarts naar heur volgen,
 En toch zy was by my, zoo dra de zon wat scheen,
 Maar was dat hemellicht in duistren damp verzwolgen,
 Weg was ze als vriend en maag, en 'k stond in 't hemd alleen!
 Och dwazen, die zich ooit om 't nietig ding bekommeren!
 Als kind erkende ik 't reeds, hoe luttel 't steeds beduidt.
 Ga, laat u 't hoofd met myrth of lauwergronen belommeren,
 't Heeft, met één dag van storm, voor heel den jaartijd uit;
 Neen zeker, roem was nooit de moeite waard van 't leven,
 En ook van 't sterven niet, al schikt men 't nog zoo op.
 Ik ken 't allooï dier munt, zoo ruimschoots uitgegeven;
 Ze is 't halve zand niet waard van éenen kerkhofschoop!
 Zoo zong eens BILDERDIJK^(*). Wacht dan geen lijkgezangen,
 Waarin mijn zwakke luit zijn' citerklank vergoodt!
 Neen! schoon gansch Nederland blijve aan heur toonen hangen,
 Schoon Dichtkunst zijn waardij gevoele bij zijn' dood;
 Neen! op zijn grafzerk staande, omringd van keur van hoorderen,
 Wordt zijne luide wil door mij niet wuft miskend,
 Hier, waar zijne assche rust, zoo veilig voor verstoorderen,
 Als zijne ziel doorzweeft het hemelsch firmament;
 Wacht dan geen' ijdlen lof, - hoe roekloos menig ander
 Aan zijne onpeilbre kunst of kennis dien verkwist,

(*) *Uitzicht op mijn dood.*

En, als eens CHERILUS de roê van ALEXANDER,
 Het vonnis tarten durft van praalziek' ongodist;
 Neen! wat zijn geest vermogt, zal 't eermerk ontvangen,
 Wanneer het Nageslacht zit op den regterstoel; -
 Maar schaamte verwe hoog den Tijdgenoot de wangen,
 Ontwaakten bij dit graf niet eerbied en gevoel;
 Dees Steen zij daarvan 't blijk, waarop een naam mag pronken,
 Die ieder dichterhart doet kloppen bij zijn stof:
 De VONDEL onzer eeuw, wiens zangen 't Land doorklonken,
 Behoeft geen praalgesticht; - zijn Naam verkondt zijn' lof!
 Geen grafschrift drukt dien uit, en, wie zijn schim vervolgen
 Om wat in hart of hoofd min lovenswaardig scheen,
 't Wordt door den stroom des tijds in 't denkbeeld gansch verzwolgen:
 Hij was als Dichter groot, stond op die hoogte alleen!
 TEN KATE van deze eeuw! kunt ge u om de aard' bekommeren,
 Ziet ge ons om dezen Steen, die op uw glorie duidt,
 En 't Haarlemsch Wijngaardloof uw' grafkuil stil belommeren,
 Verwerp geen hulde, alleen door uwen Naam geuit!
 Hij wijze aan elk uw graf! Uw werken doen hem leven,
 Zoo lang een Dichter stijge op Pindus heilgen top,
 Zoo lang men Neêrlands taal, door u met glans omgeven,
 Voor laffe bastaardspraak uit Neêrland niet verschopp'!

V. LOOSJES,

Factor der Rederijkkamer: *de Wijngaardranken*, onder de Zinspreuk: LIEFDE BOVEN
AL.

Bij het graf van M^r. Willem Bilderdijk.

DIGNUM LAUDE VIRUM MUSA VETAT MORI.

HORAT.

Zoo is de laatste draad der levensweb verbroken,
Die Vader BILDERDIJK nog hield aan de aard' gehecht!
Onze Opperzanger heeft voor eeuwig 't oog geloken,
De ontboeide vlinder, vrij, de stofcel afgelegd!
Het blinkend licht, dat, door zijn scheppend kunstvermogen,
Zijn vaderland, zijne eeuw, als vuurbaak heeft bestraald;
Wiens gloed zelfs vreemden grond verrukt hield opgetogen,
Is in den sombren kuil van 't graf ter kim gedaald.
Hoe lang, hoe menigwerf had, in zijn stormvol leven,
Niet de onvervangen, de onvervangbre wonderman
Zijn zwakke kiel reeds, als verloren, opgegeven!
Hoe vurig wenschte hij er zelfs de schipbreuk van!
Hoe smeekte de echte Bard (een' leeftijd schier voordezen!)
Toen 't zwart Hercynisch woud nog 's ballings wijkplaats was,
Dat hem, des levens zat, een plek gegund mogt wezen
In vaderlandschen grond, tot rustplaats voor zijne asch!

Kon ooit in 't rotsig oord, omzweept van wilde dennen,
 Die geur'ge Ceder, hier gekweekt door Pallas koor,
 Zich aan den vreemden grond der ruwe streek gewennen,
 Waar hij zijn heilige aarde en lucht en lust verloor?
 Zocht hij niet vruchteloos er kalmte en zielsgenoegen;
 Doorgloeide onkoelbaar vuur dien Orpheus niet geheel;
 Deed zucht naar 't Vaderland hem niet den boezem zwoegen;
 Was heimwee niet zijn beul en rustloosheid zijn deel?
 Hoe zou hij koel zijn? vuurde hem, in hart en âren,
 De oorspronkelijke vonk niet immer sterker aan?
 Hoe kalm zijn, bij den drang van rampen en bezwaren?
 Hoe volgen? hij? bestemd alleen om voor te gaan? -
 Nog trilt de doffe toon, dien hij zijn' Landgenooten,
 Bij zijn verlossing uit die woeste dreven, gaf:
 'Welk zoet toch rest mij, uit mijn Vaderland verstooten,
 Mij, vreemdling, balling; mij, reeds zinkende in het graf?*'...
 Wat heil! de noodwolk scheurde; een licht brak door; de Ceder
 Met eeuwig groen en onverderflijk, hier herplant
 In Neêrlands kweektuin, gaf zijn breede lommer weder,
 Bij eedlen balsemgeur, aan 't dankbaar Vaderland!
 Neen, wort'len kon hij nooit in gindsche onzalige oorden;
 Neen, bij Civilis eik ee Phoebus heilig lof
 Moest, tusschen Flévo's meir en Rijnlands vruchtbre boorden,
 Zijn zachte sterfgrond zijn, in Hollands bloemenhof: -
 En nu!... die Ceder viel; die hoogste stam van allen;
 Die armen zonder tal en gouden vruchten droeg!

(*) Aan M^r. R.J. SCHIMMELPENNINCK, *Meng.* IV DI.

Doch moest zijn zilvren kruin, den Tijd ten offer, vallen,
Hij schonk, tot eeuwige eer, en geur en schat genoeg! -
Hoe deed die Bard zijn' zang in aller harten dringen!
Wat schiep zijne elpen lier al lieflijks, blinkends, groots!
Zijn eigen vuur weêrhield de kille huivering,
De zoo verlangde zicht des wellekomen doods!...
Helaas! de heldre zon is eindelijk gansch verdwenen,
Die me in mijn' lentebloei reeds opgetogen hield;
Die trouw mijn' zomer en mijn herfstgetij beschenen,
Ja, me, in mijn' winterdag, nog koestrend heeft bezielde;
En (moog' de koude zerk zijn overschot nu drukken)
Zijn gloed, zoo lang verspreid, laat nog mijn hart niet koel;
Nog voedt zijn duurzaam licht, door streelen en verrukken,
De laatste flikkering van mijn verkleumd gevoel. -
o Gij, die, eer 'k mij ooit uw' omgang mogt beloven,
Toen ik, onzeker, nog mijn wufte dagen sleet,
Mijn woelend vuur, nog in bedwelmende asch bedoven,
Reeds smeulen, tintlen en, allengs, ontvlammen deedt;
Gij, die mij, sinds zoo lang, met vriendschapsloof vereerde;
Met wien, tot d'avond van uw' nijvren levensdag,
Ik, in gemeenzaamheid, met dubbele winst verkeerde;
Aan wien ik nooit dan met bewondring denken mag;
Hoe vaak, sinds U die slag het hoofd geheel deed buigen,
Toen ge uwe zachte Gade in 't Rijk des doods zaagt gaan,
Kon mijn gevoelig hart, o Vader! niet getuigen
Van uwe onheylbre wond, uw' weêrzin in 't bestaan!
Hoe heftig werd dat hart door hoop en vrees gedreven,
Wenschte ik uw doffe smart nog weêr verligt te zien;

Bad mijne vriendschap om verlenging van uw leven,
 Om U nog artsenij van troost te mogen biên!
 En o! wat was 't mij zoet, wen, eenige oogenblikken,
 De zwarte nevelwolk van voor uw' geest verdween;
 Als opgeruimde kout uw ziel nog kon verkwikken,
 En zoo mijn hart in 't uwe een' dankzucht waardig scheen!
 Hoe streelde 't mij, dat hij, dien ik als Meester eerde,
 Wiens licht zoo vaak mij tot een poolstar had gediend,
 Me als medgezel ontving; mij achtte, hoorde, leerde,
 En dankbaar van mij scheidde, als opgebeurde Vriend!...
 Maar ach! hoe juist ook nog zijn scherp gevoel mogt wezen,
 Dood was geheugen, lust; doof 't eens onbluschbaar vier;
 Verslapt der vingren kracht, die, nooit te veel geprezen,
 Zoo lang den toon gaf aan zijne onnastembre lier;...
 En.. te eng werd eindlijk voor een ziel, zoo groot, haar kerker! -
 Leêg is mij nu de plaats van zoo veel bitterzoet;
 Verdwenen 't oogpunt van mijn jeugd; mijn moedversterker;
 Verdoofd de straal, wien 'k mijne ontwikk'ling danken moet;
 Gesloopt de vraagbaak, die ik steeds bereid mogt vinden,
 Wier heldere uitspraak mij zoo dikwijls heeft gestreeld;
 Weg, weg 't vereeningspunt van twee vergrijsde vrinden,
 In kunstdoel zoo gelijk, zoo ongelijk bedeed!
 Ja, vriendschap, BILDERDIJK! leidde ons sinds 't eerste aanschouwen
 Van zelve, onopgesmukt, aan haar' fluweelen band;
 Ook stervend gaf me uw mond voor eeuwig dat vertrouwen,
 Bezegeld met een' druk van uw reeds klamme hand!
 o Veege Grijsze! uw blik deed toen den vriend verstommen,
 Wiens luim voorheen U tot een' glimlach nog bewoog;

De traan van weemoed, uit zijn diep gevoel geklommen,
Verdoofde thans de vonk van 't anders dienstbaar oog;
En nu, nu blijft dat oog op uwen grafkuil staren:
Gij staakt in kalmte met uw hulk naar d' overkant;
Ik tuur nog, eenzaam en verlaten, op de baren,
Wier vloed ik inwacht tot mijne afreis van dit strand;
En dan - herknoopen wij den draad, nu afgesneden:
Hier rest me alleen de schat, die U vereeuwigd heeft;
't Herdenken van uw licht, verbeeldingskracht en reden;
't Bezit van zoo veel zoets, als gij me, uit goedheid, schreeft!
Geen botsing deed bij ons ooit vonk van twist ontsteken;
Neen, vriendschap sprak of zweeg, door drift noch waan verhit:
Zoo werd het kronkelpad tot elk verschil ontweken;
Of, scheen 't er al te zijn, 't liep uit in 't zelfde wit:
En och! bestond er (schoon wij 't gisten noch bedoelden)
Misschien één doren nog van schuldlooze ergernis...?
Verga die, met uw stof!... Wij wisten, wij gevoelden,
Dat dwalen menschlijk, dat vergeven godlijk is!
Uw kunde, ontslapen Vriend! het zout van uw gesprekken,
Uw minzame omgang, zoo belangvol, gul te moê,
Zal steeds mijn' dank bij die herinneringen wekken,
En eischt, dat U mijn hart vereere en hulde doe!...
Maar, Dichtervorst! kan *ik* U gouden lauwrên plukken?
Zou ik de Hooge Luit, ontspannen sinds zoo lang,
Vermetel, magteloos nog van de wilgen rukken,
En kwelen, bij uwe asch, mijn' heeschen zwanezang?
Wat waar' 't, uw duizendtal van wondren op te halen,
Wier glans, zoo heinde en ver, tot Neêrlands luister blinkt?

Neen, uwe lofbazuin voegt hooger zangkoralen,
Wier toon, vol vuur en kracht, den Meester waardig, klinkt!....
Uw hart was, levend, mij genegen, vroeg en spade;
Dat, mij zoo zoet, gevoel verzelde U tot aan 't graf;
Uw afgescheiden geest (slaat mij die hier nog gade)
Stoot wis, ook na den dood, uw' gunsteling niet af?...
Neen!... bij uw groeve schijnt me een koele schim te omzweven,
Die mij doet huivren... en toefluistert: 'Gindsche kust
Verwacht u! kommer is het deel van 't sterflijk leven;
Zeg 't stof vaarwel; stijg op en volg mij!... dáár is rust!' ...
Ja, Eenige uwer eeuw! uw zucht is voorbeschikking!
Mij, Grijsaard, meer dan Gij nog vast aan 's levens zoet,
Roept ook gewis weldra de daagstem der Verschrikking,
Die ons hereenigt en weêr vrienden wezen doet;
Haast zal ook mij de kille grafddamp 't hart benaauwen;
De onfaalbre looden vuist mijn' schedel nederslaan;
Het klamme doodzweet mijn verstijfd gelaat bedauwen;...
Ja, 'k zal U volgen, Vriend! en onbekend vergaan;
Maar... blijve uw Groote Naam - in Bavo's tempelmuren
Verzelvigd met hun kracht - tot eer van Haarlems wal,
Het scherpgetande staal van Krono's zeis verduren,
Tot dat geen Tijd meer wezen zal!

J. VAN WALRÉ.

Gedichten.

Aan de nagedachtenis van M^r. Willem Bilderdijk.

Hij is niet meer, de Nederlandsche Bard!
Verdoofd de galm van zijne doorluchte klanken!
Ontsnaard de lier! Gestold dat gloeiend hart,
Onuitgeblaakt in echte dichtvuurspranken!
De Wijsheid treurt. De Kennis gaat in rouw.
De Spraak verstomt en ziet haar' priester vallen,
Der eeuwen tolk, aan God en eed getrouw,
Wiens hemelsch lied bij de Eng'len weêr moet schallen.
Het logge stof, met zinlijkheid omkleed,
Was vóór den tijd door hem teruggeworpen.
De ziel, hier vreemd, wist, sterker dan haar leed,
Uit aardsche ramp een hemelteug te slorpen.

Een hemelteug! ja; sfeeren-harmonij,
Geen koel gezang van zaamgevlochten woorden,
Dit was *zijn* taal, dit was *zijn* poëzij,
Het vaderland van zijn gewijde akkoorden.
Benijdt hem dan zijn pelgrims einde niet,
Den grijzen Bard, voor 't geestenrijk geboren;
Maar juicht hem na, waar hij de Waarheid ziet,
En huldigt *hem*, als 't hoofd der dichtrenkoren!

VAN 'S GRAVENWEERT.

's Gravenhage,
23 December, 1831.

Op het na de dood gemaakte afbeeldsel van Bilderdijk.

Wie rust daar? - BILDERDIJK, thans in zijne eeuwge woning!
Hoe leefde hij? Miskend. Wat was hij? Dichterkoning.
In al wat weetbaar is, aan Waarheid slechts gehecht,
Doorvorschcr bij haar licht, en Strijder voor haar recht!
Het Wonder van zijne eeuw, ofschoon haar tegenstander!
In alles - zich gelijk, in alles - Nederlander!
En die, schoon roem op roem zijn voorhoofd overlaadt,
Geen' roem verlangde, dan in Christus bloedzoensmaad!

DA COSTA.

1831.

Bilderdijk, geboren, 1756, te Amsterdam; gestorven, 1831, te Haarlem.

Wie is ten steilsten top des Zangbergs opgestegen?
 Wie strooide schat bij schat, in de eêlste poëzij?
 Wie stond, vol heilig vuur, den driesten wansmaak tegen?
 Wie tuchtigde met klem verwaten bastaardij?
 Wie streefde, in eigen kracht, niet minder, dan een VONDEL,
 Met kloeke schreden voort op 't zelv' gebaande pad?
 Wie hield der Kunsten kreits, als in een' vasten bondel,
 Met keur van Wetenschap, in 't helder brein omvat?
 Wie liet, in 't nijpendst wee, zich nooit den moed ontzinken,
 Versmadend nijd, geweld en zinneloos geschreeuw?
 Wiens gloriezon zal tot bij 't laatste nakroost blinken,
 Als 't kostlijkst pronksieraad, de parel dezer eeuw?
 Wie was, door zucht voor 't *ware* en 't *schoone* steeds gedreven,
 Den grooten HUGO, 't Delftsch Orakel, meest gelijk?
 Laat hier de Waarheid zelv', ô Neêrland! uitspraak geven.....
 Zij roept met luider stem: *deez' was uw BILDERDIJK!*

S.I.Z. WISELIUS.

Op den dood van M^r. W. Bilderdijk.

Haarlem! naar uw grijze wallen
Ziet nu jeugd en ouderdom,
En, van uit der helden drom,
Menig jongling treurende om.
Ach! de schoonste steen van allen
Is uw' diadeem ontvallen;
LAURENS KOSTERS lauwerkroon
Droeg er nimmer een' zoo schoon.

Neêrlands Maagd, van schrik bevangen,
Nadert angstig KOSTERS stad,
Waar zij korts haar' diersten schat
Nog voor 't laatst geborgen had;
En, de vlechten losgehangen,
Staart ze dáár, met bleeke wangen,
Stom van smarte op 't koude lijk
Van den grooten BILDERDIJK.

Komt, ontrolt uw rouwbanieren,
Dichters van den eersten rang!
Dat uw droeve lijkdienstzang
Waardig nu zijn' stem vervang';
Maar weêrhoudt uwe eerlaurieren:
't Vaderland der Batavieren
Heeft geen plekjen, hoe verschroeid,
Waar voor Hem geen lauwer groeit.

Treedt ook gij eerbiedig nader,
Die in kennis wellust vindt
En, met Febus stoet bevrind,
Het waarachtig schoon bemint.
Kunde en schoone kunst te gader,
Weent, beweent uw aller vader,
Die, als Neêrlands Dichtren Vorst,
Al uw grootheid heeft getorscht.

Nederland! uw dierbare aarde
Dek nu zacht dien kostbren steen;
Hollands rijkdom had er geen',
Sinds zijn gouden eeuw verdween,
Die, in omtrek, glans en waarde,
Dezer schoonheid evenaarde:
Want geen grooter, na DE GROOT,
Werd vertrouwd aan uwen sohoot.

VONDELS eeuw, van kunstroem zwanger,
Onze en onzer Vaadren eer,
Blinkt aan Neêrlands hemelssfeer
Niet zoo eenzaam als weleer;
Neen, er rijst een eedler zanger,
Waardig VONDELS tegenhanger.
Ziet, vergood aan 't sterrenrijk,
Schittert de eeuw van BILDERDIJK.

Heerlijk blinkt zij ons in de oogen
Als een trouwe hemelwacht;
Zij verlicht den donkren nacht
Voor het rijzend nageslacht.
In verrukking opgetogen,
Schouwt Europe aan 's hemels bogen
Ginds dien nieuwen sterrengloed,
Spieg'lend zich in d'Amstelvloed.

Maar oneindig meer verheven
Boven 't sterfelijk gezigt,
Waar in 't grondelooze licht
De Eeuw'ge zelf zijn' zetel sticht,
Waar miljoenen Serafs zweven,
Dáár, in dat onsterfelijk leven,
Boven 't schittrend stergewelf,
Leeft en zweeft de Zanger zelf.

Englen, die den oogst ontvangen,
Bieden, met een' vreugdegalm,
Voor zijn buigende aar en halm,
Hem omhoog den zegepalm,
Waar, met brandend zielsverlangen,
's Dichters uitzigt aan bleef hangen:
Want, wat ginds de hemel biedt,
Schonk Hem deze dwaalster niet.

H., AS.ZOON, DOIJER.

1832.

Ode aan *Bilderdijk*.

ODI PROFANUM VULGUS ET ARCEO.

Afkeerig van den hoop van nijdige onverstande,
Brenge rustig dees mijn hand geheiligde offeranden
Aan Godsvrucht, Waarheid, Regt.
Staat af, onwaardigen! die jaagt naar looverpalmen
Door de algemeene stem laaghartig na te galmen,
En slaafsche kransen vlechte!

Het voegt geen vrij gemoed voor menschenwaan te knielen.
De zucht naar eerbetoen is 't merk van lage zielen
En mist haar heilloos doel.
De Dichter, in wiens hart zich 't licht der heemlen spiegelt,
Wordt door den golfslag niet of op- of neêrgewiegeld
Van 't rustloos volksgewoel.

Zijn vonken-stralend oog, bij de engste zielsbeklemming,
 Ziet hopen uit naar 't wit van hooger lotbestemming,
 En tuigt zijns boezems vuur.
 Hij volgt de stem getrouw, hem ruischende in zijne ooren,
 Bewust van 't dagend licht, dat hem in 't oog zal gloren
 In 't scheemrend morgenuur.

Zoo zwierf van kust tot kust, door fel verbolgen winden
 Gezweept, Anchises zoon, om 't Vaderland te vinden,
 Hem voorbestemd van 't Lot.
 Geen teedre vrouwenlonk uit tranenpaarlende oogen,
 Geen dreigende oorlogskreet had op zijn hart vermogen:
 Hij volgde een' roepend' God.

Zoo waart ge, o BILDERDIJK! door stormen en bezwaren
 Bekneld, gedrukt, gejaagd, van d'eersten bloei der jaren
 Tot op den rand van 't graf:
 Geen gunst verleidde uw hart; geen hachlijke oogenblikken
 Vermogten uw gemoed van de inspraak af te schrikken,
 Die 't vrij geweten gaf.

Wie volgt den arend na, die nevels klieft en wolken,
 En boven drijvende aarde en blaauwe waterkolken
 De zon in 't aanschijn boort?
 Gij, Ziener! waart uwe eeuw te groot, - te hoog verheven
 Voor 't luttel oogbereik, haar bij 't gestarnt' gegeven,
 Dat aan haar' hemel gloort.

Wie kende uw grootheid regt, uw roeping en uw waarde?
Wie 't vuur van uw gemoed, voor meer bestemd dan de aarde,
En vlammend naar omhoog!
Wie kon (ook in den nacht des weemoeds) in uw wezen
De vonk van 't heilgeloof des echten Christens lezen,
Die zich verschool voor 't oog?

Ach! raadsel bleef uw geest; maar hoe ook misbegrepen,
Uw rede miste nooit de zielen weg te slepen:
(Een vlammende outergloed,
Al wat het aardrijk biedt ter eer van God verslindend!)
In toonen, aan het stof de geestenwereld bindend,
Die sfeer van uw gemoed!

Hoe krachtig wist uw taal het Ongeloof te teugelen!
Hoe stout ontsnelde uw ziel op meer dan arendsvleugelen
Dit neevlig stofgebied!
Een schaar van nijdigen kroop zwijgende aan uw voeten,
Als slaven, die met schrik hunn' strengen Heer begroeten,
Die toornig op hen ziet.

Zoo huldde 't schepslenheir den Koning eens van Eden,
Nog door geen schuld verlaagd van 't schendig overtreden,
Als meester van 't heelal!
Zoo drong het woudgediert' zich zelf in Orfeus kluisteren
Wanneer hij naar zijn lied en lucht en aard deed luisteren,
Door toovrend maatgeschal.

De rijkdom, 't vuur, de kracht, der taal door u geschonken
Voert in het hart gebied, waarin uw galmen klonken,
Met altijd vaster klem.
Die spraak en taal beheerscht voert ook den staf der zielen.
(De spraak is heel de mensch!) Geslachten zullen knielen
Voor d'adem zijner stem.

De Zanger is geweest. Zijn geest, omhoog gevaren,
Is boven leed en strijd. Hem drukt de last der jaren
En zorgen thans niet meer.
Maar blijft in 't Neêrlandsch hart zijn kracht- en vuurspraak leven,
Dan zal geen vreemdling meêr aan Neêrland wetten geven
Tot schending van hare eer.

KOENEN.

1832.IX.7,
Bilderdijks jaardag.

M^r. Willem Bilderdijk.

Verheven geest! die thans, aan 't stof ontvlugt,
 Uw' last niet voelt, maar aâmt in reiner lucht:
 Die snelt van zon tot zon, van sphaer tot sphaer,
 En kent van 't geen gij smaakt geen' wisselkeer!
 Wat sta, wat ween ik bij uw needrig graf?
 Hoe! wierpt gij niet uwe enge windsels af?
 En drukt gij niet der Heemlen blinkend spoor,
 Ja, snelt met kracht de onmeetbre Schepping door?
 En ziet nu onbewolkt, in heldren dag,
 Wat hier beneên geen sterflijk oog ooit zag?
 Of hoort, in 't heilig lied, het grootsch akkoord,
 Dat slechts door zaalge geesten wordt gehoord?

En ik, ik zou, beneveld door den waan,
 Met huivring bij uw koude groeve staan?
 Of wijden u geen' dankbren afscheidsgroet?
 Ja treuren, waar ik moedig juichen moet?

Neen! weg met tranen, weg met bang geweên!
 Mijn vochtig oog dringt door het rouwfloers heen;
 Ik zie het heerlijk licht, waarin gij praalt;
 Ik smaak de lucht, waarin gij ademhaalt;

Ik vaag getroost den traan der zielsmart af,
En hecht dit bloempje aan uw doorluchtig graf!

Ja, klein, mijn Holland! zijt ge en eng uw grond!
Maar heerlijk klinkt uw roem de wereld rond:
Met kracht hebt gij het letterveld bebouwd,
En 't zaad der kunst uw' akkers toevertrouwd.
Waar HOOFT, uw hoofd, een rijke mijn ontsloot,
En u voor 't eerst een' vollen taalschat bood;
Waar VONDEL eens in eedlen luister blonk,
En aan zijne eeuw zijn' naam als eerkroon schonk;
Waar HUIGENS praalde, of waar VAN BAARLE zong,
Of waar ANTONIDES de snaren dwong;
Waar CATS, waar SMITS den schoonsten roem verkreeg;
Waar NIEUWLANDS geest tot naar d'Orion steeg;
Waar FEITH, waar HELMERS onverwrikte hand
Voor 't Vaderland de Citer hield gespannd;
Waar nog een eedle rei van Zangers blinkt;
Waar nog hun heerlijk lied zoo roerend klinkt:
Dáár bloeit de kunst nog in haar volle kracht;
Dáár klinkt de roem tot bij het verst geslacht.

Maar gij, mijn Vriend! mijn eedle BILDERDIJK!
Meer sterk, meer grootsch, meer fier, en meerder rijk
Dan allen, die u op der kunsten baan,
(Hoe stout, hoe schittrend ook,) zijn voorgegaan:
Gij wierpt op Neêrlands heilgen grond een' gloed,
Zoo als zijn drassig erf nooit had begroet.

Wat hand, hoe vast, die ooit uw beeldt'nis maalt,
 Of schetst den rijkdom, waar uw geest meê praalt!
 Der zon gelijk, voor wier bezielend licht
 De glans van 't talloos heir der starren zwicht:
 Zóó praalt gij aan ons Neêrlandsch kunstgewelf,
 En schept uw' luister enkel uit u zelv'. -

Wat taalstroom heeft uw oog niet stout gepeild,
 Of dwars door klip en branding niet bezeild!
 Wat wetenschap schonk u niet haar trezoor!
 Waar drongt gij tot haar diep geheim niet door!
 Of zaagt gij 's Lands geschiedrol niet ontdekt,
 En hebt ons niet tot moed en trouw gewekt!
 Wat letterdoolhof, dat gij niet betradt,
 En drongt met moed langs 't meest verborgen pad!

De kunstenrij ontroerde om 't geen gij schiept,
 En met dat vol gevoel ten leven riept:
 De Bouwkunst zag versaagd, hoe nooit uw oog
 In 't meten van haar lijnen zich bedroog.
 De Toonkunst zelfs toog soms uw koorkleed aan,
 Ja, wilde in uw gareel ten reije gaan.
 De Schilderkunst verbaasde, als uw gevoel
 Klonk uit haar beeldspraak of haar verwgewoel.
 Maar gij, o eedle Dichtkunst! gij vooral,
 Verstomdet bij zijn' toon, zijn' hemelval!
 Hij delfde u uit der Vaadren taal een' schat,
 Zoo als geen voorgeslacht hier ooit bezat.

Wat geest! hoe vol gevoel! - en welk een vlugt!
 Als de Adelaar stijgt hij naar hooger lucht,
 Dringt onvermoeid en damp en wolken door,
 En baant in eindloos ruim zich zelv' het spoor.
 Of hij den roem van 't dierbaar Neêrland zong,⁽¹⁾
 Of in 't gebied der zaalge geesten drong,⁽²⁾
 Of voerde ons fier naar 's werlds aanbegin,
 En drong 't geheim van 's menschen wording in;⁽³⁾
 Of lieflijk op het Heidebloempje staart,
 En uit zijn wording, groei en dartlen aard,
 Het nut der hulp bij 't jeugdig bloembed toont,
 En zóó de zorg voor 't kroost der armen kroont:⁽⁴⁾
 Hij is 't, die altoos hart en zinnen treft,
 Die altoos ons ontvonkt, bezielt, verheft.

Ja, waar zijn gloeiend brein van 't spoor verdwaalt,
 't Geheim van 't Godlijk raadsbesluit bepaalt,
 En roekloos slechts den wreeden regter ziet,
 Waar 's werlds Heiland ons een' Vader biedt:
 Ook dáár zelfs sleept zijn nooit gevolgd akkoord,
 Hoe 't hart ook nokt, ondanks ons zelv' ons voort;
 Wij zien de paarden, die zijn kunst ons gaf,
 En zelfs zijn dwaling dwingt ons eerbied af.

(1) *Hollands Verlossing.*

(2) *De Geestenwereld. (Affodillen 1^e. deel.)*

(3) *De Ondergang der Eerste Wereld.*

(4) *Opvoeding. (Winterbloemen, 1e. deel.)*

Wat kracht!... geen jaren, ziel- of ligchaamssmart
 Verdoofden 't vuur ooit van zijn blakend hart.
 Ja nog, nog klonk, in 's levens avondstond
 Zijn stoute zang het luistrend Neêrland rond;
 Nog stond hij grootsch in d'eigen' eedlen rang,
 Zijn geest, zijn hart, zijn leven was..... één zang.

o Majesteit, die alles hadt ontgloeid!
 o Toonval, die zoo vast ons hieldt geboeid!
 o Bron, die 't dorstig hart geen vocht meer biedt!
 Hoeveel derft Neêrland bij uw' stilstand niet!

Uw stilstand? - Neen! de welling, die gij schiept,
 De levensstroom, dien gij ten aanzijn riept,
 Vloeit voort, en kronkelt in verheven' stand,
 En laaft en sterkt het dorstend Vaderland.

Verheven Dichter! altoos fier en groot,
 Rust zacht dan, rust in 's aardrijks koelen schoot;
 Het Vaderland wijdt u geen' ijdlen klank,
 Maar offert u zijn' onbeperkten dank!

Gij waart, gij zijt, gij blijft, bij 't duurzaamst schoon,
 Een heerlijk puikjuweel aan Neêrlands kroon.

o Als ook ik, in zachten slaap gesust,
 In 't vreedzaam graf van al mijn zielsmart rust,
 En 't nageslacht soms mijner nog gedenkt,

Of aan mijne asch een needrig bloempje schenkt;
 Dan klink deez' lof: 'Zyn meester was zyn vrind:
 Hy werd door BILDERDIJK op 't trouwst bemind!
 Een priesterkrans, zoo schoon als onbesmet,
 Werd door diens hand hem op het hoofd gezet!'^(*)

Mijn Vaderland! - aan zoo veel geest en kracht,
 En letterschat, als gij hebt voortgebracht;
 Aan 't schoone, dat uw geest aan de aarde schonk;
 Aan al dien kunstglans, die zoo heerlijk blonk,
 Hebt gij thans de eêlste trouw en moed gehecht,
 En zoo uw' roem voor de eeuwigheid beslecht.

Gewis, gij zult, wat ook de wereld roem',
 Wat volk zich groot, en 's aardrijks meester noem',
 Hoe stil uw gloed ook bij zijn flikkring schijn',
 Altoos van smaak en deugd voor de aarde een voorbeeld zijn.

H.H. KLIJN.

1832.

(*) Aan H.H. KLIJN. (*Sprokkelingen*, bladz. 118.)

Een Vreemdeling, bij het eerst beschouwen van *Bilderdijs Werken*.

De vreemdeling.

Wat rijke boekenschat van meer dan honderd deelen!
 Wat onbegrensde keur van echte Poëzij!
 Wat overvloed van Gaaf, om oor en hart te streelen;
 En welk een volle bron van wetenschap daarbij!
 Wat heerlijke oefenschool van allerlei kennis,
 Van iedren nutten vond, dien kunst en smaak bezon;
 Wat frissche letterteelt, die, vrij van heiligschennis,
 In schaâuw van lauwren bloeit in 't Pan-Poëticon!
 Maar hoe! een enkle naam staat op elk deel te prijken!
Een hooggeleerd Geslacht bragt wis dien arbeid voort?
 Ja, 't zijn ontwijfelbaar *verscheiden* BILDERDIJKEN,
 Aan wie dit reuzenwerk van eeuwen roem behoort?

De Nederlander.

Zoo moet het, metterdaad, elk vreemdeling gelooven,
 Die in dees Boektrezor komt leergrage oogen slaan;
 En toch..... *Één* Genius; *Één enkle* Geest van boven
 Schonk aan die breede rij 't onsterflijk zelfbestaan.
Één enkle BILDERDIJK sloot alles in zich zelve,
 Maar gaf zijn Vaderland dien rijken schat ten buit;

En zonk in 't eind' die zon in Haarlems tempelwelden,
Nog schoot ze in 't ondergaan een' gouden naglans uit.
Een' avondnaglans? - Ja! Maar die den letterhemel
Met vlekkeloos gestraal nog koestert en verlicht,
En bij wiens schitterpracht 't opkomend stargewemel,
Hoe tintlend ook en schoon, in heldren luister zwicht.

VAN SOMEREN.

De dichter bij uitnemendheid.

When shall I die - When shall I live for ever?
YOUNG.

Toen de Opperheer de wereld schiep,
Toen schiep Hij niets dan beelden;
Want al wat in den Chaös sliep,
De tijd daaruit te voorschijn riep,
De krachten immer teelden:
Wat ergens ligt ten toon gespreid -
't Is alles vorm der Eeuwigheid!

Hoe ligt wordt door den geest gedacht!
God viel het scheppen ligter.
Hoe blinkt de dag! hoe rouwt de nacht!
God is de schilder van die pracht:
God - de eerste en hoogste Dichter!
't Heelal is zijn veelstemmig lied;
Wij hooren - maar begrijpen 't niet.

De Liefde ontboezemt haar gevoel -
Daar klinkt de toon: *Het worde!*
En alles streeft naar 't heerlijkst doel;
Want uit de rust ontstaat gewoel,

En uit verwarring - orde!
Dit lied klonk ééns in 't hemelsch koor,
En 't galmt nog alle tijden door.

Wie hoort dit lied; wie vangt dien toon,
Die door de Schepping dwarelt?
Het is de Priester van het schoon;
De Dichter, aller Muzen zoon:
De Tolk der hooger wareld!
Hij heeft den wil van God verstaan,
En kondigt dien zijn' broedren aan.

De Dichter zingt; zijn lied heeft klem:
Het stroomt uit hart en ader;
Hij spreekt - en 't Al gehoorzaamt hem,
Want de Almagt ademt in zijn stem,
En de Eeuwige is zijn Vader;
Gods raad is hem een open boek;
Hij leest er zegen in of vloek!

Hij zingt en profeteert en leest:
"t Is alles vreugd en lijden.
Wat worden zal, is reeds geweest:
Het denkbeeld van den hoogsten Geest
Is de inhoud aller tijden;
't Geluk is 't ééningst doel van Al,
En 't wordt bereikt door strijd en val!"

‘Die strijd is zwaar; die val duurt lang!’ -
 De Dichter kan ons troosten.
 ‘Het hart?’ - Staat onder zijn bedwang.
 ‘De zuchten?’ - Sterven weg in zang.
 ‘De nacht?’ - Wordt dag in 't oosten:
 De nevel wordt van een gescheurd,
 En de aard' met zonnegoud gekleurd!

Gezegende aard'! beroem u vrij
 Op d'eersten uwer kindren!
 Want, wat geen Engel gaf, gaf hij: -
 Hij paarde aan 't leven - Poëzij,
 En 't lijden moest vermindren.
 Zoo ergens levend water vliet,
 Dan vloeit, dan stroomt het in het Lied!

En zou dan 't hart niet angstig slaan?
 En zou dan 't oog niet weenen,
 Als wij een' Bard zien henengaan,
 Die rozen strooide op doornenpaân,
 En brooden schiep uit steenen?
 Want voor des Dichters wonderstaf
 Valt elke last des levens af.

Ach! 't is een wond, die nimmer heelt,
 Als, in het koor der aarde,
 Een zanger van *die* echte teelt
 De Dichterharp niet meer bespeelt,

Die de Almagt zelv' besnaarde.
Want, wat die harp in zich besluit,
Dat drukt ná hem zóó niemand uit!

Waartoe gezwegen? - BILDERDIJK!
Gij zijt die echte zanger!
Wat naam er op de dichtrol prijkt,
Geen Dichter was aan U gelijk, -
Wordt ooit uw plaatsvervanger.
Gij hadt uw eigen zin en woord;
Die brengt geen vreemde boezem voort!

Voor u was 't Hoogste een Ideaal;
Muzijk - uw vingerdrukking;
't Gevoel de bronwel uwer taal; -
Het denkbeeld schilder van haar praal: -
Uw ééningst doel - verrukking!
Want als het hart in vlammen staat,
Dán eerst ontkiemt de groote daad!

Mijn oog ontvonkt; mijn boezem beeft
Bij 't nagaan uwer zangen!
't Is of een Godheid mij omzweeft,
Haar kracht in uwe verzen leeft,
Hare armen mij omvangen,
Om mij, langs stilte en stroomgeklots,
Te voeren naar een' hemel Gods! -

De tijd der VONDELS was geweest!
Hun dichtkunst scheen verloren:
Men dacht het minst en dichtte 't meest -
Met u ontwaakte een hooger geest,
En de oudheid scheen herboren:
Het woord is klank, het handelt niet -
Het *denkbeeld* is de ziel van 't Lied.

Uw licht was helder opgegaan;
Het schitterde elk in de oogen.
't Was meer dan tijd om op te staan,
En forscher greep men 't speeltuig aan,
En de aard' stond opgetogen!
Doch, wie zich ophief uit het slijk -
Gij waart van jeugd af - BILDERDIJK!

Zien wij die wondren uwer kracht,
In altijd wijder kringen,
(Als sterren door het ruim, bij nacht,)
Tot naar het laatste nageslacht,
Hunn' luister voorwaarts dringen? -
Thans brengen zij naar 't vreemde strand
Den roem en rouw van 't Vaderland.

En ik - betreur u als een Zoon;
Uw graf is 't graf mijns Vaders.
Ik hoorde uw lied en vond het schoon,
En vuur ging uit van elken toon,

En 't bruist mij nog door de aders.
En wat die invloed heeft gebaard,
Dat gaf ik voor geen goud der aard'!

't Is waar, uw inzicht is in veel
Niet onbepaald het mijne;
Doch hier is Waarheid geen Geheel:
't Begrip begrijpt haar voor een deel,
En ieder heeft het zijne.
'k Eerbiedig 't uw', hoe vreemd het zij,
En eisch hetzelfde regt voor mij.

't Is waar, ik keur geen vlekken goed,
Door welk een' glans omschitterd;
Dan, ach! wie toomt het gistend bloed
In zulk een fijn gevormd gemoed? -
Bedrogen Hoop verbittert!
Met u moest alles voorwaarts gaan,
En zie - men liet u eenzaam staan!

O! als van zulk een kracht bewust,
De boezem zwoegt naar - orde;
Dan is de orkaan den Dichter rust,
De wereldheerschappij zijn lust,
En zijn bevel: 'Het worde!' -
De wereld ziet het aan en - lacht,
En wordt door zijne ziel veracht!

De wereld kent geen Poëzij,
En laat zich ook niet binden.
Wee! komt er 't goed geluk niet bij,
Dan staat den Dichter 't zingen vrij,
Doch 't brood - dat moog' hij vinden!
En, daar geen Dichter beedlen kan,
Blijft hij een ongelukkig man.

Is 't wonder, dat hij wrevlig wordt,
Die zulk een lot moet dragen?
Die 't edelst uit den boezem stort,
Schiet bij de onwetendheid te kort -
En zou niet mogen klagen?
Neen, dwazen! neemt hem alles af;
Maar laat hem 't Lied, dat GOD hem gaf.

Zacht ruste 't hoofd, en zacht de hand,
Die zoo veel heerlijkks wrochten!
Aan oog en geest ontviel de band;
Thans zien zij 't schoone Dichterland,
Dat zij op aarde zochten.
Het schip ging door een woeste zee,
En 't ankerde op een veilge reë.

Hier storte 't moede ligchaam neêr -
Het zal hem niet meer prangen!
Zijn boezem-orgel klink' niet meer;
Zijn adem ruische in hooger sfeer -

Wij hebben zijn gezangen!
Het erfgoed, dat zijn geest bevat,
Zij ons een onwaardeerbare schat!

Komt, Priesters van het Hollandsch koor!
Uw' grootsten Bard bezongen!
Komt, gaat in zijne plaats ons voor:
Vervult met hemelval ons oor,
Van 't zelfde vuur doordrongen!
Hij - leeft, verheerlijkt, in zijn Lied -
Want de echte zangers sterven niet.

J.F. SCHIMSHEIMER.

Januarij 1832.

De onsterfelijke bard.

Nicht Allen gönnte die Natur
 Das allgepries'ne Glück,
 Zu bilden auf des Schöpfers Spur,
 Ein ew'ges Meisterstück.

HERDER.

Amstelmaagd! omsluijer u de slapen,
 Schoon 't van roem en eer beglansd gelaat
 Lagchend blickt op 't fiere stedewapen,
 Als de kroon, de glorie van den Staat.
 o, Bedek een poos de zegelooveren,
 Waar uw helm, uw speer en schild meê praalt:
 Hij, die 't hart harmonisch kon veroveren,
 De Opperzanger is in 't graf gedaald.

Amstelmaagd! laat droeve klagten vloeijen,
 Doch doormengeld van een' vreugdetoen;
 Want: hij, die de koelsten wist te ontgloeijen,
 Hollands grootste Dichter was uw zoon.
 Door Natuur bedeed uit vollen horen,
 In den hof der wetenschap gevoed,
 Jong reeds priester in de wijsheidskoren,
 Was hij 't licht vol reinen fonkelgloed.

En dat licht, aan uwen schoot verzezen,
 Als uw NAZO, PINDAAR en HOMEER,
 Door wie 't schoon vereert alom geprezen,
 Keerde tot zijn' eeuw'gen Oorsprong weêr.
 't Keerde weêr..... doch koesterende stralen,
 Luisterrijk en talloos uitgebreid,
 Zullen nog bij nageslachten pralen,
 Als triomfen op vergank'lijkheid.

Ja, de Bard, wiens heerlijk zangvermogen
 Zoo voortrefflijk, zoo veelstemmig klonk,
 Hij, hij was het, die, bij 't kunstverhoogen,
 Ons den roem der volgende eeuwen schonk.
 Wars van 't koud en ijdel klankgeklepper,
 Toegejuicht als ware dichtkleedij,
 Greep hij 't speeltuig aan, - en was herschepper
 Van de taal der echte Poëzij.

Reeds, toen hem de blijde jeugd omzwierde,
 En de liefde glom in 't vurig oog,
 Vloot het schoon, 't geen hij den teugel vierde,
 Lieflijk boeijende, of met kracht omhoog.
 Hooger nog, toen 't stofkleed moest ervaren:
 "t Al vergaat van stoffelijk begin!"
 En zijne aandrift ons, met blijde scharen,
 Opriep naar der steden koningin.*

(*) JEZUS intrede te Jeruzalem. In de *Vermaking*.

Stoute vlugt, van diep gevoel dooraderd,
 Groot en schoon was alles, wat hij gaf;
 Wondren, uit den voortijd opgegaderd,
 Stroomden zijn Maeönisch speeltuig af.^(*)
 CONA'S stem,^(†) in nevelen verholen,
 Riep hij van het rotsig strand hervoort;
 Doet met haar in schrik en mijn'ring dolen,
 Wen het strijdgedruisch de liefde stoort. -

Sluimrend vuur heeft zijne toorts ontstoken,
 Stout ontwikkelt hij haar warmtestof. -
 Echo's! bij dien harptoon losgebroken,
 Stuwt op de aether galmen tot zijn' lof;
 Galmen, die elk werelddoord doen weten,
 Dat Natuur, wat ze in geene eeuwen teelt,
 Dat ze aan 't plekje Lands, zoo vaak vergeten,
 Een' onsterflijk zanger had bedeed.

BILDERDIJK! o ja, gij wordt gehuldigd;
 Niet door mij, - vermetel waar' mijn lied.
 Maar is 't kreekje niet zijn' loop verschuldigd
 Aan den stroom, die statig bruist en vliet? -
 't Jeugdige plantje, dat, zoo rank als teeder,
 Opluikt, van den ochtenddauw besproeid,

(*) De ondergang der eerste wereld.

(†) Onder deze benaming wordt OSSIAN bedoeld.

Dankt de schaduw van den achtbren ceder,
Dat geen zomerbrand de blaadjes schroeit.

Paarlen, die, met majesteit gedreven,
Om des hemels grootsten diamant,
Hem als stippen in het eindelooze omzweven,
Naar 't onwankelbaar natuurverband; -
't Plegtig tal dier statige planeten,
Wentlend zwevende in dit grootsch trezoor,
Tuigen, glans en weêrglans dank te weten
d'Invloed van den hoogen zonnegloor.

Gij, wiens geestkracht eigen wieken klepte,
Opsteeg naar de bron der phantasie,
Uit haar vloeistof tooi en leven schepte,
Ze overgoot in zuivre melodie;
Gij deedt nog haar tooverkracht gevoelen
Bij 't verstuiven van den gorgeltoon:
'Vrij en stout zij, Dichters! uw bedoelen,
Onuitputbaar is de bron van 't schoon!'

Ja, ze is oorsprong, opgang, stand en daling
Der ontzagbre keten van 't Heelal;
Zij gaf doode stof eens haar bepaling,
Smolt de klanken zaâm tot hemelval;
Zonder haar was Ilium vergeten,

HECTOR, PRIAM en zijn moedig kroost,
 Want: wie van ACHILLES wraak^(*) kan weten,
 Heeft niet om zijn' naneef vaak gebloed? -

All', wat ooit, door gloed van verw of talen,
 Harten opent, tot bewondren dringt;
 't Daalde neêr uit de onbewolkte zalen,
 Door het echt, eenvoudig schoon omringd,
 Zieners, die de orakelen verkonden,
 Door profetisch voorgevoel bezielde,
 Voelden *dan* zich 't meest van God gezonden,
 Als het schoon hen opgetogen hield.

Love Aloudheid elk' roemruchten strijder,
 Dapre daden, door zijn' arm verrigt;
 Overwinnaar, held of landbevrijder,
 Rijz' voor hem 't gebeiteld grafgesticht;
 Mogt hij 't volk tirannenboei ontwringen,
 Slaafsche banden, edel losgeknoopt,
 Werpen om wie stout hem tegendringen,
 Daar hij lagchend hunne zuilen sloopt; -

Hem zij de eer-, de gloriekroon gevlochten
 Van 't erkent'lijk volk, door hem bewaard; -

(*) De hoofdinhoud van de Ilias.

Hij behoort zijn Land, - maar geestgewrochten,
Onvergank'lijk eigendom der Aard',
Leven bij den wisselkeer der Staten;
Leven, - wat ook omkeere of verzwind'.
Mogt de tijdgenoot den Bard verlaten.....
't Nakroost daagt, dat hem vereert en mint.

Als de wijsheid eens heel d' aardbol zegent,
Kalme zielrust keert, - en ongestoord
Kunde en deugd als op de volken regent,
Leeft zijn naam in ieder wereldoord. -
Duurzaam zijn Egyptes piramiden;
Maar de tijd zal ze eens aan stukken slaan,
De eeuwstroom zal zijne Eertrophee ontvliesen.
Wat onstoflijk is kent geen vergaan. -

J.J. WIJSMULLER.

*Amst.,
Feb. 1832.*

Gulielmo Bilderdyk
s.d.p. J.H. Hoeufft.

Quem juvenis juvenem summo venerabar honore,
    Jamque senex veneror quem, GULIELME, senem;
Da veniam, Vir magne, tuae pro laude Camenae
    Si tibi non reddit nostra Camena vicem.
Quem totus celebrat, quem totus suspicit orbis,
    Emeritae indigeat plausibus ille lyrae!
Non juvenile mihi concessum voce senili
    BILDERDYKIADAE fundere more melos.
Ad tua deficiant mihi sed praeconia vires,
    Nullo deficiet tempore noster amor;
Nullo deficiet pro tali pignore plectri
    Gratia, proveniat quo tribuente memor.
Gloria quanta mihi Phoebos placuisse Batavo!
    Huic meruisse cani gloria quanta mihi!
Haec lauru mage grata mihi, mage grata metallo,
    Tempora victori quae dare nostra solent.
Tradidit illa tuo mihi nomine signa favoris
    WAPPUS, amicitia dignus ovansque tua.

Addidit et sero per te transmissa nepoti
 Immerita heu! vitae fata legenda tuae.^(*)
 Ut seriem stupui miserato corde dolorum,
 Aetas tota tibi quis agitata fuit!
 Tu modo, tu sortis parce incusare rigorem,
 Tot mentis reparet quum tot acerba bonis.
 Cuncta vel adsulent, tu contra animosior ito,
 Dedignans gemitus et muliebre queri.
 Nec te adeo invisae pertentent taedia lucis,
 Ut cupias vitae non superesse malis,
 Non superesse tuis cupias, doctisque bonisque,
 Artibus et quisquis Pierisique favet.
 Fortior at fato, proprioque in corde beatus
 Erige te; fidens cetera crede Deo.
 Sic mage, quam vernis, felix hyemalibus annis,
 Indivisa Jugo duplice scepra gere.
 Et, quem carminibus, quem mentis acumine vincis,
 VONDELIIUM extentis vince et Olympiasin.

(*) Dit doelt op het Werkjen: *Uitzicht op mijn dood*, later (1832) te Rotterdam, by A.F.H. SMIT, herdrukt, uitgegeven, achter een Dichtstuk, ten tytel hebbende: *Het Nicotiaansche Kruid*; voorafgegaan door een *Levensbericht des Dichters*.

Tot goed begrip van het vorenstaande diene, dat ik den 2. Februarij, 1829, aan Mr. WILLEM BILDERDIJK toezond het *Carmen* van Mr. J.H. HOEUFFT, ter gelegenheid der *Inwijding van de Koninklijke Militaire Akademie*, en dat ik den 23. derzelfde maand van BILDERDIJK daarop tot andwoord ontving: ‘Ware het my mogelijk in dezen staat van verwoestheid des verstands, waarin ik vervallen ben, ik maakte den braven Heer HOEUFFT van harte een welgemeend compliment over zijn nog zoo welgesteven Latijnsch Dichtstuk; maar helaas! fuimus Troes. - Een laatste snikjen echter van stichomanie gaat hiernevens, met nog iets, dat men buiten mijn weten gedrukt heeft.’

Dit laatste snikjen van *Stichomanie* - gelijk BILDERDIJK het noemt - is geplaatst eerst in den *Belgischen Muzen-Almanak*, (bl. 198.) door my in den jare 1830 te *Gend* uitgegeven, en vervolgens in de, mede door my, op 's Dichters verzoek, bezorgde uitgave van den Bondel *Nasprokkeling* (bl. 32.), in het licht verschenen te *Brussel* (1830); het luidt aldus: ‘Voor het Album van den WelEdel geboren’ Mr. J.H. HOEUFFT.

Mutuus ambobus pectora jungat amor.

HOEUFFT.

Op Hollands Helicon den bergrug afgegleden,
 En hijgende aan zijn' voet, verkreupeld, en verlamd,
 Eert, met uit één geschokte en wreed gekneusde leden,
 Mijn zwakte 't jeugdig vuur, dat nog uw borst doorvlamt.
 Vaar voort, begaafde HOEUFFT! bespeel de Ausoonsche snaren
 En breng de gouden eeuw der MAROOS wederom:
 Hem, wien het eerloof past van Febus blonde hairen,
 Bloeit onverwelkbre Lent' in 's levens ouderdom.

(*Ex tempore.*)

Deze zoo fraaie Dichtregelen gingen vergezeld van een - toen (1829) alleen voor Vrienden verkrijgbaar - exemplaar van het Stukjen, getyteld: *Uitzicht op mijn dood*, waarin, gelijk bekend is, BILDERDIJK schreeuwend klaagt over zijn ellendig levenslot, enzv. - De Hr. Mr. HOEUFFT, verrast en hoogst tevreden met de toezending van een en ander, verzocht mijne bemiddeling in het overmaken van zijne hier medegedeelde dankregelen aan den grooten Man; aan welk my zoo vereerend verzoek ik ook den 15^{den} Maart deszelfden jaars voldaan heb.

WAP.

By eene hairvlok van Mr. Willem Bilderdijks lijk.

Wat zal dit nietig, maar hoogst-kostlijk overschot
Tot aangedachtenis des grootsten Dichters strekken?
Neen, 't moge ons in de ziel alleen steeds 't denkbeeld wekken,
Dat stof behoort aan de aard', 't oneindige tot God.

JAN-J.F. WAP.

HAARLEM,
op den dag (23 December, 1831) van 's Dichters ter aarde bestelling.

**Poetae clarissimo J. van Walré,
sepulcralem *Bilderdykii* columnam elegantissimis versibus
inauguranti.**

Ter legi, ter lecta placent, WALRAEE, celebrant
Quae BILDERDYKII carmina reliquias.
Non alio princeps dignus praecone poëta,
Non alia praeco materiaque fuit.
Harlemio Harlemius quem civi civis ademto,
Hunc lapidem vivens erigis ipse tibi.

J.H. HOEUFFT.

BREDAE, 18 $\frac{6}{2}$ 32.

**Aan den dichter Jan van Walré, toen hy Mr. W. Bilderdijk's
Grafsteen, met allersierlijkste verzen, had ingewijd.**

Ja, WALRÉ, 'k mocht Uw klacht tot driewerf toe herhalen,
Tot driewerf diep geroerd by 's grootsten Dichters asch;
Alleen Uw Dichtpenceel kon BILDERDIJK ons malen,
Den Zanger beide en vriend, die Uwer waardig was.
Gy, *Haarlems* Bard, hebt d'eedlen keurzwaan van het *Sparen*,
Toen Hy verzuchtte en stierf, een hulde toegebracht,
Die méér dan 't Grafgesteent' Zijn naam ons zal bewaren,
En melden met Uw naam aan 't verste nageslacht.

JAN-J.F. WAP.

Breda,
den 2. Junij, 1832.

(Naar het *Latijn* van Mr. J.H. HOEUFFT)

Aan den vervaardiger van M^r. W. Bilderdijks buste.

ROYER, dus wordt aan 't stof van graf en aarde en tijd
De stoflijkheid ontrukkt van *Neêrlands* grootsten zanger;
Als Hy, van hemelgloed en scheppingsgeestkracht zwanger,
Hebt Ge om en door Hem U de Onsterflijkheid gewijd.

JAN J.F. WAP.

Breda,
den 7. van Hooimaand 1832.

**Viro ornatissimo Jano J.F. Wap,
Bilderdykii parentalia a me expostulanti.^(*)**

BILDERDYKIADEM, WAPPI, celebrare peremtum
Me pro communi poscis amicitia.
Poscis, ut accendam radianti lumina soli,
Oceano guttam ferre tributa jubes.
BILDERDYKIADEM digne celebrare peremtum,
BILDERDYKIADES sit nisi, nemo potest.

J.H. HOEUFFT.

Bredae, 18⁸³/₁₄32.

(*) Ik had den Dichter hoeufft verzocht, Bilderdijk te bezingen in de voor *alle* Geleerden verstaanbare taal.
Wap.

Aan M^r. J.H. Hoeufft,
in antwoord op Zijne aan my gerichte dichtregelen.

Voortreflijk Zanger, die, met echt *Ausoonschen* zwier,
 Den waren Hemeltoon weet uit de snaar te lokken,
 Nog eens: - 't komt U slechts toe, de onsterfelijke Lier,
 In uitvaartzang, by 't Graf van BILDERDIJK te tokken!
 Hy schittert, ja, in middagzonnegloed,
 Maar 't voegt U, voor *Euroop*, dien hemelglans te malen;
 En, werpt Ge ook slechts één druppel in den vloed,
 Die druppel zal den cijns van 't Vaderland betalen;
 Zoo wordt den Vreemdeling, in eeuwig schrift, gemeld,
 Dat *Batoos* Erf haar grootsten Dichter heeft verloren,
 Maar dat haar HOEUFFT, haar *Roomsche* Letterheld,
 Nog 't heilig vuur bewaakt in PHEBUS' Tempelchoren.

JAN-J.F. WAP.

Breda, 14 Augustus, 1832.

**Aan Neêrlands zanggodinnen,
*bij het afsterven van haren Opperpriester.***

Staakt, beminde Zanggodinnen!
Staakt uw dof en treurig lied.
Hollands Zanger is gestorven,
Maar zijn geest ontvlood ons niet.
't Hulsel werd van één gereten,
Dat die geest tot woning had,
En de hechte band verbroken,
Die hem eertijds hield omvat.
Priester eens in uwen tempel,
Brandt hij thans geen' wierook meer,
En met godgewijde handen
Biedt hij u geene offers neêr.
Biddende op de kniên gezegen,
Smeekt hij thans uw' invloed niet;
Rijst niet meer van uwen drempel,
Als 't gebed hem krachten biedt.
Maar zijn geest, ontdaan van kluisters,

Staart verheerlijkt op het stof
Van het broos en nietig hulsel,
Eens weërgalmend tot uw' lof.
Reiner dampkring ingevlogen,
Zweeft het nu verhelderd oog
Door het maatloos ruim der schepping,
Klimt van star- tot starreboog.
Muzen! zoudt ge hooploos weenen,
Eeuwig treuren om 't gemis?
Weet, dat eens uw Opperpriester
Nu nog in ons midden is.
Is uw tempel dan verlaten,
Waart zijn geest niet om ons heên?
Doet hij jeugdige outerknappen
Niet op 't eigen voetspoor treên? -
Staakt dan toch, geliefde Muzen!
Staakt uw dof en treurig lied:
Hollands zanger is gestorven,
Maar zijn geest ontvlood ons niet!

P.J.V. DUSSEAU.

12 Maart 1832.

Op M^r. W. Bilderdyk.

Wie is hij, de eedle Bard, de roem der harpenaren,
 Aan Febus heilge dienst zoo glorieus verpand;
 Die 't luistrend aardrijk boeit aan zijn vergode snaren;
 HOMEER, ANACREON, de MAROOS en PINDAREN
 Van uit der Eeuwen nacht verheerlijkt op doet varen,
 Zijn' eeuw de aloutheid toont in haar' eerwaarden stand?

Hij is het, BILDERDIJK, 't orakel onzer dagen,
 Die Hemeloorsprong voert in zijn' verheven' toon;
 Die, als der dichtren vorst, de onwelkbare kroon mag dragen,
 Den staf zwaait in 't gebied van 't zielbetoovrend schoon,
 Als God APOLLO'S wonderzoon.

Wat nagalm, welk geluid weërkaatsen zijne akkoorden,
 Wanneer zijn vaste hand de zilvren lier bespeelt,
 En haar ontsprongen toon zoo hartontroerend streelt,
 Of heilgen eerbied wekt, als hij, door vloed van woorden,

In eedle drift ontvlamd, de boosheid en 't verraad
 Met onverschrokken' blik manmoedig tegengaat;
 Als zijn ontboeide zang, bij 't wisse bliksemslingren,
 De boetklaroen verheft ten schrik der werelddwingren;
 Of zijner vingren klem, met Godgewijden zwier,
 De snaren hupplen doet, om, door geheiligd vier,
 In 't hart van d' ongodist een schuldbesef te ontsteken,
 De vromen in 't geloof tot christendeugd te kweeken;
 Te ontsluijeren voor 't oog een naamloos heilverschiet,
 Als mengt zijn toon op aard' zich reeds in 't Englenlied.

Omkrans hem, Nederland! vereer dien Dichtren Koning,
 Vlecht lauwwren en gebloemte om zijne eerwaarde kruin,
 Zoo als *Itaalje* eens deed bij zijner zang'ren krooning;
 Euroop' vervang' den lof, die rondklinkt van uw duin,
 En stemt den danktoon meê in heilige eerbetooning.

Maar, ach! wat baten loovermeijen?
 De dierbre leeft op aard' niet meer;
 's Lands Nestor zonk reeds spraakloos neêr,
 Het jubel zwijg' bij 't nokkend schreijen,
 Bij 't hartverscheurend grafkuil leijen
 Van Neêrlands pronksieraad en eer.

Barst los, barst los in klaaggezangen!
 Treurt! gij, die kunst vereert bij 't jamm'rend boezem-prangen.
 Uw lievling daalde in 's aardrijks schoot;
 Zijne Englenmelodij, die ge allen op mogt vangen,

Die troostrijk van zijn lippen vloot,
 Die oog en hart met wellust aan mogt hangen,
 Zwijgt, nu zijn mond voor 't graf zich sloot.

Zielroerend als Held OSSIAN voorhenen,
 Staard' hij op zijner magen graf;
 Maar, ach! van de eerste kindschheid af,
 Moest vaak zijn gulle vreugd zich met het leed vereenen;
 Ging reeds zijn tred door doornen henen,
 En vond zijn boezemsmart slechts uitkomst in te weenen:
 Want luttel was 't genot, dat hem dees wereld gaf.

Maar toch zijn Zangnimf, zoo verheven,
 Zijn dichtvuur, rein als de uchtendgroet,
 Bleef bruisend door zijne aadren zweven,
 En ruischen tot aan d' avond van zijn leven,
 In onuitdoofbren hemelgloed.

Wat aanval van geneugt', ontvlamd in zielsvervoering,
 Doorstroomde hem de borst, geschokt door heilge ontroering?
 Wat onweêrstaanbre drift ontstak in zijn gemoed
 Die bovenaardsche zucht en dichterlijke gloed?
 Wat hemelsche indruk mogt zijn' fieren geest bestralen?
 Ontsloot een Seraf hem het rijk der idealen?
 Daar 't rein oorspronkelijk schoon, dat in zijn lied ons streelt,
 Het zuiverst adelman in al zijn vormen beeldt,
 Werd hij gewaardigd, om, als de éénige uitverkoren,
 Volmaakte kennis in 't verborgen na te sporen?

Mogt zijn gespannen geest daar reiken tot al 't licht,
 Waar nog geen sterveling zijne oogen had gerigt?

Dan o, wie waagt het uit te vorschen
 Den oorsprong en den vorm der eedle Poëzij,
 Die d'achtbren Bard ontvloei'de in 's levens rampvol torschen,
 Die hij en waarheid leende en kracht en melodij?
 Wie zal de wording van de ontwaakte zon bepalen,
 Hoe zij ter dagkim stijgt, haar glans op de aard' doet stralen,
 En vriendlijk ons begroet uit 's Hemels opperzalen?
 Ook wie beseft de gaaf der taal en Profecij,
 Die BILDERDIJKS vernuft, schoon sterveling als wij,
 Zoo onuitspreeklijk rein voor zin en oog kon malen?

En nu, helaas wat ramp! schreit, Neêrlands Dichtrenkoren!
 Werpt, moedeloos van smart, de ontsierde Citer neêr;
 Nu hebt ge in BILDERDIJK het dierst kleinood verloren,
 Den Nestor, dien gij volgde op 't moeilijk pad der eer.

Hij viel! zijn werkzaam hoofd boog willig zich ter neder,
 Toen de Engel Gods hem wenkte en de Almagt uitkomst gaf;
 Want, ach! gelijk in 't woud de in storm geknakte Ceder,
 Neeg lang reeds 't moede lijf naar 't op hem wachtend graf.

Ja, heerlijk blinkt de traan, die neêrstroomt bij de groeve
 Van d' onvergeetbren Bard, die steeg naar reiner baan:
 Maar, Neêrland! o, misgun d' in 't leed vergrijsden droeve
 Niet de afgebeden rust, die hij is ingegaan.

Zijn' strijd heeft hij volstreên, zacht moge uw klaagtoon ruischen,
o Muzen! gij, die treurt om uwen BILDERDIJK;
Aandoenlijk moge uw lied als de avondkoelte suizen,
Nu gij de omfloersde luit doet galmen bij zijn lijk.

Welzaalgend is 't gevoel, dat opbruist naar uwe oogen,
Daar gij zijn nedrig graf met lauwren overspreidt;
Gij kunt zijne eer en roem wel door geen' lof verhoogen,
Maar 't nokkend hart zoekt lucht voor zijne erkentlijkheid.

Want, o! onsterflijk blijft hij leven;
Zijn onnavolgbre hemeltoon,
Zal met zijn' dierbren naam van aller tongen zweven,
En, tot aan 's werelds end door 't heerlijkst schoon verheven,
Staâg dingen naar het waardigst loon.

HILMAN.

De aloë⁽¹⁾, aan M^r. W. Bilderdyk.

Wie zijt ge, o wonderschoone plant!
Die 't blad, met scherp en doornen rand,
Zoo statig houdt ter aard' gebogen;
Die, rijzende als uit stalen voet,
Daar achtbaar schittert voor mijne oogen,
Als 't beeld van majesteit en moed?

o Telg van 't gloeiend Oost en Zuid,
Wier bloemkelk zich nog laat ontsluit,
En voedsel trekt uit stevige aadren!
Waarom siert niet altijd u 't schoon,
Of prijkt gij met het waas en blaadren
Van 't lievlingsbloempje van Dioon?

Een wacht van doornen, scherp gewet,
Houdt, om uw blaadren uitgezet,
Vaak den vernoegden wandlaar tegen;
Der lieve maagden zachte hand
Plukt blij de veldbloem allerwegen,
Maar ducht uw doornen, fel van tand.

Den vruchtbreu dauw, dien 't roosje drinkt,
En die op 't loof der eiken blinkt,
Zien wij ook u zijne offers brengen;
Maar, als gebelgd, schudt gij vaak, straf,
Den zilvren drop van bloem en stengen,
En van uw' ijzren wortel af.

Geen wormgekruij, geen wespenbeet
Bevlekt, of boort het vaste kleed,
Waarmeê Natuur u heeft omgeven:
Orkanen brulden om u heen;
Maar hun geweld deed u niet beven -
Gij staat, en voelt u zelve alleen.

De tijd, die u zijn' kweekling noemt,
Teelt nog na jaren uw gebloemt',
Op trotsche stengen, uit uw blâren;
Zoo nadert men u van alom,
En de eerbied groet de telg der jaren,
Die bloeit in haren ouderdom.

We aanschouwen u in 't gloeiend zand,
En waar de schoot der bergen brandt,
Of lavastroomen om u vloeijen;
U zien we op rotsen van arduin
En in der zuilen kloven groeijen,
Ja rijzen zelfs uit asch en puin.

Als van geene aardsche stof gevoed,
 Door lucht alleen en zonnegloed
 Gekweekt, praalt ge als een wonderwezen,
 Dat aller bijstand trotsch veracht,
 En, door zich zelf alleen verzezen,
 Niets kent dan eigen sterkte en pracht,

Ach! hadt ge altijd den zoeten geur,
 Het lagchend groen, de blijde kleur,
 Waar Neêrlands lusthof op mag roemen;
 Maar, wie ooit zong, op stouten toon:
 'De schoonste zijn de teêrste bloemen'⁽²⁾
 Dacht aan uw trotsch en heerlijk schoon.

'k Zag bloem- bij bloemkelk opengaan;
 Zoo velen voor mij dorrend staan;
 De schoonste voor den storm gevallen:
 Maar gij praalt, als der sterflijkheid
 Ontwassen, aan het hoofd van allen,
 Omkleed van kracht en majesteit.

o Gij, die lot en jaren tart!
 Ach! streeldet ge immer zin en hart,
 Als 't nedrig bloempje in veld of dalen!
 Stout heft ge uw gouden kroon omhoog;
 Ver zien we u boven 't roosje pralen;
 En toch het roosje trekt ons oog.

Ja, de Aloë, zij is uw beeld,
 o Grijze Bard, wiens dichtvuur speelt
 En blaakt in steeds hernieuwde spranken!
 Vaak boeit mij uw zoo heerlijk lied;
 Maar spreekt de wrevel in uw klanken,
 Dan huldig, maar ik min het niet.

Ga voort, bespeel Alcéus lier!
 Maar, ach! doe haar, meer bits dan fier,
 Niet altijd daavren van zijn' donder!
 Uw kopren keel klinkt soms te zwaar:
 Meng Sappho's zilvren stem daaronder,
 En smelt uw klanken, Dichtrenwonder!
 Weêr met de zoete Eöolsche snaar⁽³⁾!

M.C. VAN HALL.

Eindnoten:

- (1) Ik bedoel de *Agave Americana*, waarvan het Vaderland *Zuid-Amerika* en misschien ook wel *Zuid-Europa* is, alwaar zij in de opene lucht, met de toppen harer buitenste doornig gerande bladen naar den grond gebogen, wast. In *Nederland* bereikt zij, vijftig of zestig jaar oud zijnde, eerst haren bloeitijd. Zij behoeft geene bijzonder vruchtbare groeiarde, daar zij, even als vele planten met sappige bladen, zeer veel voedsel uit de lucht opneemt. Van hier, dat zij, door een' Nederlandsch Geleerde, op vervallene bogen en tempels, naauwelijks in verteerde steenen hechtende, op verscheidene plaatsen in *Sicilië* en *Calabrië*, in vollen weligen wasdom en hoogbloeiende, gevonden is.
- (2) J. ANTONIDES VAN DER GOES, *Gedichten*, bl. 197.
- (3) Zie de *Krekelzangen* van Mr. W. BILDERDIJK, D. I, bl. 135, alwaar hij zingt:

‘Klinkt mijn kopren keel te zwaar,
 Meng uw zilvren stem daaronder,
 En men hoort Alcéus donder
 Smelten met de Eöolsche snaar.’

**Aan Haarlems stedemaagd,
bij het overlijden van Mr. W. Bilderdijk.**

Het dof en domm'lend klokgebrom
 Huwt aan de treurmaar, die alom
 Den sombren rouw verspreidt in Haarlems grijze wallen;
 De diep bedrukte Stedemaagd,
 (In 't hart van 't grievendst wee doorknaagd,)
 Is 't schittrendst keurgesteente aan de achtbre kroon ontvallen.

Bij 't hart beklemmend lijkgebaar,
 Omzwiert het ongesnoerde haar
 Den boezem, hijgende aan de diep gevlijmde wonden;
 Het kleed des rouws beklemt haar leên,
 En 't hartverscheurend klaaggesteen
 Verkondigt, welk een' schat het graf hier heeft verslonden.

Ween, droeve! ween, uw Sparenvloed,
 (Zoo fier op kunst en heldenmoed!)
 Verloor een flonkerstar van nooit gekenden luister;
 Een lichtbaak, die deze opgaande eeuw,
 (Ten spijt van 't zinloos volksgeschreeuw,)
 Ontruikt heeft aan den boei van 't alverzwelgend duister.

Zijn kloek vernuft, nooit geëvenaard,
 Zijne onnavolgbre dichtrenvaart,
 (Geschoeid op Grieksche leest, doordauwd met hemelwijsheid,
 't Straalde al op u zijn glanzen af,
 Als loon, dat hij u wedergaf,
 Voor 't herbergzaam verblijf, verleend aan zijne grijsheid.

Ja, toen geen hut hem schuilplaats bood,
 Waart gij 't, die hem een wijk ontsloot,
 Met teedre moederzorg in 't uiterst hem behoedde;
 Hoe fel deez' wereld hem bestreed,
 Gij hebt zijn snerpand zieleleed
 Gebalsemd, waar gij mogt, ten spijt van 's afgronds woede!

Doch beider lot is reeds voorspeld:
 De krans, die reine deugd vergeldt,
 Wordt eens door 't nageslacht geslingerd om uw slapen;
 Maar 't helkroost, dat Gods wetten hoont,
 En zelfs zijn priesters niet verschoont,
 Wordt eens de kop verplet, door 't vreeslijk dreigend wapen.

Hij zelf geniet reeds 't heerlijkst loon
 Voor 't ridderlijke moedbetoon,
 Waarmeê zijn geestlijk zwaard den afgrond heeft bestreden.
 Dáár, in dat hoog verheven Rijk,
 Geniet ge, ô zaalge BILDERDIJK!
 Reeds 't onwaardeerbaar goed, zoo vurig afgebeden.

ô Denkbeeld, dat al 't leed verwint,
Neen, welk een band u aan hem bind',
Gij eischt hem niet terug voor 't aardsche leedverduren.
Doch eens, als 't licht de neevlen vaagt,
Omstraalt zijn glans ook Haarlems maagd,
Die de onschuld en verdienste een wijk gaf in haar muren.

L. SCHIPPER.

Vorden,
27 Junij 1833.

Bilderdijk.

Neen, in geen sombre lijkgezangen
 Is 't plegtige gevoel te omvangen,
 Dat onze ziel vervult bij 't graf van BILDERDIJK;
 Geen tranen, in den drang der smarte
 Ontvloed aan 't overstelpte harte,
 Vervullen 't scheemrend oog, bij d'aanblik van zijn lijk:
 Bewondering voor hooger waarde
 Vervult den geest, nu hij, met lauwren overspreid,
 Zich in den schoot der vreedzame aarde,
 Van zwoegen mat, ter ruste vlijt.

Ja, ga ook 't stof in 't stof verloren,
 Geen grafkuil kan den luister smoren,
 Die, uit zijn brein gevloed, nog over de aarde straalt,
 En, van 't omkleedsel los, in reine volheid praalt.

Neen, neen, hij is niet afgestorven;
 Hij heeft de zegekroon verworven.
 Neen, in den sombren nacht van 't graf,
 Dwaalt hij niet van het spoor, door hem geteekend, af.

Geen duisternis verstikt den gloed door hem ontstoken;
 Zijn loopbaan is niet afgebroken:
 Al brak dan ook de pelgrimsstaf.

't Verheerlijkt Nederland moge in bewondring staren
 Op d' achtbren rei van Harpenaren,
 Die 't goddelijk gevoel doen ruischen langs de snaren;
 Wie ook den prijs verwon in 't statig zangrenkoor,
 Wien ook de lauwer om den fieren schedel kronkelt,
 In wien ook de echte gloed van Hemeloorsprong fonkelt,
 Nog zweeft hem BILDERDIJK, als lichtende engel, voor.
 Zijn kloek vernuft, den band ontwongen,
 Is door de neevlen heen gedrongen,
 Waarin de dichtkunst kwijnde, en, bij beperkt gebied,
 Slechts ademde in 't eenzelvig lied;
 Bestraald door 't gloeiend licht, waarin zijn geest mogt zweven,
 Herrees ze in volle majesteit,
 Bestijgende, in vernieuwend leven,
 De baan der reine onsterfelijkheid.

Moog' bij het lijk van hem, die in zijne ijzren kisten
 Zijn schatten zamenhoopte en 't noodigst zich onthield,
 Een stoet van hongrige erven twisten,
 Door zucht naar 't ruimste deel bezielde,
 Die erfenis, gekocht voor huichelende tranen,
 Valt aan verkwisting ligt te kleen:
 En, moge ook de ijdelheid haar onverteerbaar wanen,
 Vaak stuift het blozend goud weêr als een kafwolk heen:

De schat, dien BILDERDIJK zijn Vaderland vermaakte,
 Waarvoor hij eigen rust verzaakte,
 Werd, in verspilling uitgebreid,
 Den tijd ontwoekerd, tot een' oogst voor de eeuwigheid.

Zoo, toen eene onbegrensde weelde
 In 't zalig ouderharte zwol,
 Van reine kinderliefde vol,
 Toen hij nog in zijn wiegje speelde
 En 't schuldloos lachje de oogen streelde,
 Door een orakel waar' verklaard,
 Wat hij eens worden zou voor de aard';
 ô Door geen blijder jubeltoon
 Ware ooit een erfgenaam van troonen
 Bij zijn' geboortestond begroet:
 En wat die godspraak had omvangen,
 Nog waar' het uitgestrektst verlangen
 Verrast door weel'gen overvloed.

Reeds praalde in d'eersten gloed van 't jeugdig geestvermogen
 Een bloementeel zoo schoon als immer werd gevierd,
 En met den voet in 't graf, het hoofd naar de aard' gebogen,
 Heeft hij zijn Vaderland nog weelderig versierd.
 Der eeuwen rijke schat, de vrucht, die oudheid teelde;
 Wat rijpen mogt in d' oostergloed;
 Wat in het westerkoeltje speelde;
 Door 't koestrend Zuiden werd gevoed;
 Wat zich met kracht verhief uit stormen van het noorden,

Is uit zijn brein gevloeid aan Neêrlands stille boorden,
In onafmeetbren overvloed.

Bewondren wij een vaart, door 't oog niet af te meten,
Verheven boven allen lof:
En doe de dankbaarheid vergeten,
Dat, waar de breede vleugel trof,
De boezem soms werd opgereten;
Dat door den wiekslag, waar geen weêrstand tegen mogt,
De lucht, op 't felst beroerd, in dampen zich ontlaste,
En 't oog met vlagen overplaste,
Bij 't staren op zijn' stouten togt.
Het lieflijk ruischen, bij het geestverrukkend zweven,
Moog' de ingeprangde borst den ademtogt hergeven,
En doe het rein gevoel herleven,
Waarin de wellust van het aanzijn is verknocht!

Ja, vieren wij verrukt den schat, zoo mild geschonken,
Den rijkdom, dien hij achterliet;
Is 't matte ligchaam ook in 's aardrijks schoot gezonken,
Zijn geest leeft de eeuwen door in onbeperkt gebied.
Wat Rijken ook versier', waar volken ook op roemen,
Wat immer de aard' met glans verrijk':
De wereld moge een reeks van groote mannen noemen;
Zij kent geen' tweeden BILDERDIJK.

M. WESTERMAN.

Noot voor Bladz. 69.

Het bericht wegens dezen Gedenksteen in den Algem. Konst- en Letterbode van 10 Feb. 1832 gegeven, luidt als volgt:

HAARLEM, den 4^{den} Februarij. Heden werd alhier in de Grootte Kerk der Hervormden de Lijksteen bij het graf van den Nederlandschen Dichter en Taalkenner, van den in kennis en kunst éénigen, BILDERDIJK, met gepaste plegtigheid ontbloot. Gelijk elders en ook in dit Blad was aangekondigd, had de aloude Rederijkkamer de *Wijngaardranken*, onder de zinspreuk: *Liefde boven al*, die in het afgelopen jaar ter eere van *Ripperda en Haarlems Burgerij in 1572 en 1573* een' Gedenksteen op de zaal van den Stads Doelen stelde, (*) besloten, om nu op eene eenvoudige, maar duurzame wijze, Stadgenooten en Vreemdelingen te herinneren, waar het stoffelijk overschot diens beroemden tijdgenoots rust. Zoodra de steen door den ijver en de bekwaamheid van den Steenhouwer L. SABELIS, J^r. vaardig in gereedheid gebragt en in den pilaar, vlak bij het voeteneinde van het graf, was ingezet, wilde de Kamer ook eenvoudig, maar toch eenigzins plegtig, denzelven aan zijne bestemming toewijden. Dezelve noodigde dus tot de bijwoning van deze ontblooting, behalve Commissiën uit de onderscheidene Letter- of Dichtlievende Gezelschappen, die bij de begrafenis van den vermaarden man waren tegenwoordig geweest, de Ed. Achtb. Heeren

(*) Zie *Algem. Konst- en Letterbod.* 1831. Dl. I. bl. 274 env.

Burgemeester en Wethouders met derzelve Secretaris, de Heeren Kerkmeesters en eene Commissie uit den Eerw. Kerkeraad der Hervormde Gemeente alhier, den éénigen Zoon des overledenen en den Heer Mr. J.W. WILLEKES, als gemagtigde van deszelfs nagelatene Dochter, Mevr. BURCKHARDT, terwijl aan de talrijke bewonderaars van 's mans onnavolgbaar talent, gelijk ook aan zijne vrienden, gelegenheid was verschaft, om in de kerk te worden toegelaten. Van deze laatste vrijheid was een ruim gebruik gemaakt, blijkens de aanzienlijke schare van beiderlei kunne, tot deze plegtigheid om de grafstede zamengevloeid, toen de Hoofden en Leden der Kamer met de genoodigden des namiddags ten één ure, onder fraai orgelmuzijk van den Heer SCHUMAN, in het kerkgebouw traden, na een' omgang om het Koor, bij de bestemde plaats stand hielden en een' ruimen kring om het graf vormden. Intusschen was de Steen ontdekt, en nu trad de Keizer der Kamer, de Heer C. DE KONING LZ., voor, en deed eene korte, maar krachtige Aanspraak, waarin hij, het oogmerk der Kamer met dit eerbewijs ontwikkelende, eene gepaste hulde aan de verdiensten van den ontslapenen Dichter toebragt, en met de aanhaling van eenige treffende regelen uit een zijner laatste verzen, en eene hartelijke toespraak tot deszelfs zoon LODEWIJK, besloot. Na door orgelspel vervangen te zijn, poogden de Factor der Kamer, de Heer V. LOOSJES, en het Lid derzelve, de Heer J. VAN WALRÉ, tot des sprekers doel mede te werken, door achterevolgens eenige Dichtregelen voor te dragen, waarbij de eerste zich tot 's mans waarde als Dichter en Taalkenner bepaalde, de laatste daarbij ook de vriendschappelijke betrekking, waarin hij tot den overledene gestaan had en het aan-

gename en leerrijke daaruit voor hem voortgevloeid, weemoedig en hartelijk herdacht. Zoowel de aanspraak, als de gedichten, werden met eene eerbiedige stilte en aandacht aangehoord, welke kenmerkten, hoe diep alle aanwezenden doordrongen waren van de groote verdiensten, die hier werden gehuldigd, en waartoe de orde, waarmede deze plegtigheid, die met orgelspel sloot, bestuurd werd, het hare onwillekeurig toebragt. De Steen, van Escautsenschen granietsteen vervaardigd, met witte marmere knoppen, heeft een gepolijst spiegelstuk, met een' terugspringenden rand, dat in groote, daarin gebeitelde vergulde letters, met den naam van BILDERDIJK prijkt, terwijl op de onderplint met kleine letters ingehakt staat: DE KAMER DE WIJNGAARDRANKEN. MDCCCXXXII. De omtrek van denzelfden, met den pilaar, waarin hij geplaatst werd, gelijk afgerond, is eene el Nederl., de hoogte omtrent 5 palmen. Het graf ligt in den Zuider-trans bezijden het Koor.

Bijlagen.

[Berigt]

LOUISE SIBILLE BILDERDYK (of, gelijk zij, op voetspoor en aanwijzing van haren Vader zich gaarne schreef: VAN TEISTERBANT, genaamd BILDERDYK) werd geboren te 's Gravenhage den 7 Sept. 1785, uit Mr. WILLEM BILDERDYK en CATHARINA REBECCA WOESTHOVEN (zijne, toen nog opregt en vurig beminde, ODILDE). Zij overleed den 7 Aug. 1832 te Haarlem; nalatende haren Echtgenoot, den Heer W.E. BURCKHARDT, Med. Doct. (thans te Ouddorp op Goedereede) en een zestal lieve en teederlijk door haar beminde kinderen.

Zij was eene waardige Dochter harer beide Ouderen (want ook hare Moeder had een' voortreffelijken aanleg, bijzonder voor de Dichtkunst): maar zij deelde rijkelijk in de rampen van die beide; en de gevolgen van de verwijdering en scheiding harer Ouderen verwoestten haar levensgeluk. Nu leefde zij en stierf, door weinigen regt gekend - in haren helderen, vluggen, aangenamen, luimigen, maar ook fieren en edelen geest; in haar deugdzaam, opregt en kinderlijk godsdienstig gemoed; met één woord, in de waarde en het beminnelijke van haren geheelen persoon.

Ik had het geluk, haar (door aanhuwelijking) Zuster te mogen noemen, beminde haar als zoodanig, en behartigde gaarn naar mijn vermogen de belangen van haar en de haren. Zij erkende dit, en beloonde het met het onwaardeerbaar geschenk van haar vertrouwen en van zusterlijke liefde.

In de maand Mei ll. zich eenige dagen alhier ophoudende, verraste zij mij, daags na een toevallig gesprek over het algemeen onderwerp, de aannaderende Cholera, met het volgend ongekunsteld opstel. Mij dacht toen reeds, dat ik het niet voor mij alleen behouden mogt: maar nu vooral, bij haar zoo spoedig gevolgd afsterven, scheen hetzelve mij volkomen geschikt, om hare aangename gedachtenis levendig te houden bij degenen, die het geluk hadden haar te kennen en te waarden; en tevens, om welligt, onder Gods zegen, een' duurzaam weldadigen indruk te geven in hun gemoed. Hiertoe - en als eene geringe hulde aan de waardige Dochter van den mij even onvergetelijken BILDERDYK, heb ik dan een klein getal afdrukjes, *als manuscript voor hare vrienden*, er van laten maken: - en er bijgevoegd een verjaardicht van haar op haars Vaders laatsten verjaardag; en den laatsten brief aan haar door haren dierbaren Vader geschreven, en die waarschijnlijk de laatste is, welken hij geschreven heeft, want zij ontving dien tegelijk met de tijding zijner ziekte.

Mr. H.W. TYDEMAN.

LEYDEN, 25 Augustus 1832.

[Aan Mr. H.W. Tydeman]

De *Cholera* is dus in aantogt. En dit is, naar ik bemerken konde, bij alle de groote gebeurtenissen, waarvan *Europa* bezwangerd is, een deel, ja ik geloof zelfs een groot deel uwer zwaarmoedige gedachten: hetgene uwe anders zoo heldere ziel thans bekommering baart en met angst uwe blikken in de toekomst doet werpen, te meer, daar gij u gevoelt echtgenoot en vader te zijn. Geen wonder! alle ziekten hebben iets beangstigends als zij als epidemie beschouwd kunnen worden; en deze is in haren geheelen omvang boven alle beschrijving ontzettend. Niets spaart zij, maar maait met eene gevoellooze hand wijd en zijd alles ter neder; geene jaren, geene kunne, geene gezondheid, niets, *niets* is voor hare woede veilig; haar verpestende adem doodt alles, waarop dezelve afdaalt; geen goede wil, geene hartelijke zielspoging kan den loop harer vernieling stuiten: zij rukt uwe dierbare gade van uwe zijde; in weinige uren ziet gij uwe bloeiende kinderen, de hoop en den steun uwes levens, den troost uws naderenden ouderdoms, met het doodzweet op het aanschijn, onder de hevigste smarten, te vergeefs de onschuldige handen om verligting en hulp tot u uitstrekken: *gij* noch de *Kunst* vermogen, helaas! hier iets; en de wanhoop

doet u, bij het ijsselijk folterend gezicht van hun lijden, God bidden, dat de zeissen des doods, reeds opgeheven, spoedig valle en hun lijden doe eindigen. IJsselijke toestand, waarin wij God als eene weldaad afsmeeken het leven onzer lievelingen te verkorten! Ach! den hardvochtigsten zelfs moet bij zulk een tafereel het ingewand in een krimpen! - Wat gevoelen wij dus niet, die onze kinderen meerder dan ons zelve beminnen!

En die plaag, die aankomende ellende, die krankte, waar de kundigste voor als nog voor verstomt, is met rassche schreden in aantogt, is op de grenzen, waar zij reeds hare grimmig grijnzende doodsgestalte vertoont; hoe weinige weken, hoe weinige dagen welligt, of zij huist reeds in onzen boezem!

Wat kan ons redden? waar toevlugt, tot onze personeele redding en die der onze? - Eerstelijk, ons stipt te onderwerpen aan de algemeene en bijzondere hulpmiddelen, die elk naar zijn gestel moeten toegediend worden, doch *van geen nut kunnen zijn*, zoo geene kalmte des gemoeds ons deel is. Daartoe dan het hartgrondig gebed, het smeeken tot God om afwering dezer verschrikkelijke plaag; lezen van al wat die kalmte, die overgeving aan Gods bestier, kan bevorderen; die *innige* kinderlijke verzuchting; die in alles zich onderwerpende bedaardheid des gemoeds: '*Vader!* niet mijn, maar Uw wille geschiede; ik weet niet, wat mij of den mijnen dienstig is, kan of mag het wijs Waarom uwer daden niet doorgronden; maar Uwe, hemelsche Vader! Uwe raadsbesluiten over mij en wat mij dierbaar is, dit alles, mijn God! is in leven en dood wijs en

goed!' - het lezen vooral van den 91^{en} psalm, zoo krachtig en bemoedigend voor den Christen, is eene bereiding tot die bedaarde onderworpen gemoedsgesteldheid, het kenmerk - niet der godsdienst, die in het verstand huist, waar, helaas! de meeste menschen ze in zoeken, door hunne beperkte vermogens, lichamelijke zinnelijke vorming en bevatting; maar te vaak het spoor bijster worden, in zwaarmoedigheid, ja, dat nog verschrikkelijker is, tot twijfelzucht vervallen. Maar de ware, ons zaligmakende godsdienst bestaat in het gevoel. Dáár heeft zij haar outer, dáár moet hare dienst uitgeoefend worden; uit de diepte des harten moet de wierook tot God opgaan. Dan nemen wij het heilig woord als het zegel zijner onfeilbare beloften aan zonder onderzoek; want al wat tot ons geluk hier en eenmaal hier namaals behoort, bevat het klaar en duidelijk. Maar wij nemen het Evangelium aan, berusten vrolijk bemoedigd op die beloften, even als het kind (heerlijk beeld van blind vertrouwen en onderwerping, door Gods Zoon in de onschuld ons voorgesteld, om in het Koninkrijke Gods te komen) even als het kind (herhaal ik) in stil vertrouwen op de belofte zijns aardschen vaders berust, zonder uitpluizing, in hoe verre hij die kan of wil nakomen.

Ja, zulk eene geheele overgeving, zonder paal of perk, zonder voor- of achterwaarts te zien, is het best beveiligende middel.

IJsselijk is zeker het denkbeeld, dat wij of de onzen juist aan zulk eenen ontzettenden dood blootstaan, zonder oogenschijnlijke afwering; daar bedlegering en langdurige ziekte minder verschrikkelijk schijnen, en ons langzaam ter dood voorbereiden en meer hoop op herstel

laten; maar hier *niets* dan *dood! dood!* klinkt, en de kansrekening ten leven weinig of niets doet hopen. Maar God heeft ook in deze verschrikkelijke, boven alle begrip ontzettende ziekte of plaag iets weldadigs daargesteld. Ten eerste, door de korthed, waarin het lijden bestaat, dat, zoo de dood er mede gemoeid is, slechts van eenige uren is. Daarbij, de bedwelming, de gevoelloosheid, die door den hevigen aanval de lijder dadelijk ontwaart, en door de thans algemeen vastgestelde behandeling door de kamfer en opium bevorderd worden. -

Ik weet, wat gij zeggen zult: ‘dit alles neemt het ijsselijke van hetgene de toekomst maar te gegrond ons doet vreezen, niet weg.’

Maar kunnen wij Gods hand, hetzij die ter zegening of straf zich uitstrekt, ontloopen? en is het niet beter in Gods hand, dan in die der menschen te vallen?

Moeten wij, vroeg of laat, niet *allen* eenmaal sterven? - is de dood in Christus, onder welke gedaante dan ook, vroeg of laat ons niet welkom? - Wat is het leven? immers niets dan strijd, teleurstelling, miskenning, dolken, die de teederste vezelen des harten doorwonden; een lijden, van de wieg tot de doodkist toe! Voor den gelukkigste zelfs, die meerder dan tot aardsch genot zich voelt geschapen, is het een eindeloos najagen van hetgene niet is en hier niet bestaan kan. Waartoe dan smeeken voor een leven, dat bij de eeuwigheid eene minuut is? Neen, in stille onderwerping af te wachten wat God over ons beschoren heeft; blijmoedig te werken, te vervullen en te dragen wat God ons heeft opgelegd; *genieten* met dankbaarheid, wat zijne goedheid te genieten ons geeft;

niet voor den dag van morgen met angst te zorgen: want in het kwade ligt zelfs het zaad der zegening; het maakt ons langzaam los van de banden der aarde; en in dat gevoel: 'wij behooren niet *hier*, maar ginds in de eeuwigheid is onze woning bereid!' is een balsem voor het gewonde harte. Dit geeft ons kracht, bemoediging in het lijden; maakt, dat wij de zegenende gaven Gods dankbaar, zonder verhoovaardiging, genieten; *niet*, als behoorende tot ons *aanzijn* in deze onze lourschool; maar als eendelooze goedheden Gods, tot aanmoediging, ondersteuning, verkwikking op de levensreis naar beter en zaliger vaderland.

Dus moed gehouden! al wat God doet is wèl gedaan; oog en hart naar boven! met alle onze zwakheden, alle onze zonden, zonder eenig gevoel van eigen verdiensten, zonder eenige voorwaarden, ons aan zijn bestier zonder berekening blindeling onderworpen, en alle dingen zullen ons ter zaligheid medewerken!

Aan de vruchten erkent men den goeden boom; geloof en hoop is de staf, waarop wij veilig door het leven wandelen; deze steune ons, deze geve ons die stille onderwerping in de ons knellende en nog wachtende rampen des levens! dit schenkt ons de ware opgeruimdheid des harten, dat, schoon het diep zijne wonden gevoelt, *niet mort*, en gevoelig ook voor het lijden van anderen kan zijn, en met den blijde zich nog verheugen kan; - en nog denken en handelen kan, waar anderen, die geene hope hier namaals hebben, en alles van de aarde, niets van den Hemel verwachten, tot vertwijfeling verzinken, het lijden hier verzwaren, en hier namaals in een' onlijdelijken toestand verzinken!

Aan mijnen dierbaren vader.

Ach! 't blij gevoel doortintelt wel mijne ader,
 Op 't hooge feest van uw' geboortedag;
 Maar 'k mis dien gloed, dien geest, geliefde Vader!
 Die van de wieg reeds in uw aanzijn lag;
 Die sprank der godentaaal, dat heerlijk kunstvermogen,
 Waardoor van de Aarde, in de Englenrij,
 Ge ons wegvoert en houdt opgetogen. -

Mogt met het dierbaar bloed, dat door mijne aadren vliet,
 Een vonk uws dichtervuurs mijn koude borst ontgloeijen,
 Hoe zalig waar' dees dag! - en uwer waard zou 't lied,
 Met stroomen rein genots, mijn zangen overvloeijen!

Maar magteloos aan Pindus voet gezeten,
 Staar ik verbaasd op d'Aadlaar in de lucht;
 Wensch met mijn oog de grens te kunnen meten
 Van d'eindpaal zijner hooge vlugt:
 Maar, ach! zijn trotsche vaart houdt mij wel opgetogen,
 Verrukking, diep gevoel, grijpt wel mijn zinnen aan;
 Maar ik besef te meer mijn niet, mijn onvermogen,
 En durf geen' enklen toon zelfs op uw' feestdag slaan.

L.S.B.

7 September 1830.

Waarde en innig geliefde dochter!

Recht lief en dierbaar aan mijn hart was mij de ontfangst van uw aangenaam schrijven van den 28sten II. gelijk mij ook de ontmoeting uwer echtspruit zal zijn, waarop gij mij hoop geeft, en die ik met te inniger verlangen te gemoet zie, naarmate van het steeds toenemend verval van lichaam en geest; waaruit ik mij met geene herstelling of merkbare beterschap vleien durf, maar integendeel al steeds verdere verkwijning, zoo wel *mentaal* als *physijk* verbeiden moet. Doch des Allerhoogsten wil en bestier moet ons heilig en welkom zijn, en dit geve ons zijne genade! - Uwe lieve dochter nog voor het voleindigen van deze mijne moeilijke levensreis te mogen zien, zal mij een genoegen zijn, waarmeê ik mij naauwlijks vleien durf. De Algoede, in wiens hand dit is, schenk het mij naar Zijnen genadigen wil en mijn wensch, en behoude U en de uwen in allen gewenschten welstand en levensgenietingen! Intusschen klimmen mijne jaren en ongemakken, en inzonderheid de zwakte van hoofd, al steeds hooger, en beloven niets beters voor het vervolg dezer lastige en hoe langer zoo verdrietiger levenswijze, die (trouwens) toch kennelijk naar het einde spoedt. Schrift en stijl dezès bewijzen U mijn steeds toenemend verval, doch mijn eigen gevoel geeft aan dit bewijs dagelijks nieuwe kracht. De Algoede spare U en de uwen naar Zijne goddelijke weldadigheid, en zij met U-allen! Ontfang met den hartelijksten vaderlijken zegen mijn innigen groet, en geloof mij steeds in den volsten en volkomensten nadruk des woords

Uwen hartgrondig beminnenden Vader,
 BILDERDYK.
Haarlem., Dec. 1831.